

Årsrapport 2022

Statens Lånekasse for utdanning

VI GJØR
UTDANNING
MULIG

Innhold

1. Leders beretning	5
2. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	6
2.1 Om virksomheten.....	6
2.2 Hovedtall for virksomheten.....	7
2.2.1 Nøkkeltall om kunder og utdanningsstøtte.....	7
2.2.2 Nøkkeltall for drift og utvikling.....	7
3. Årets aktiviteter og resultater	9
3.1 Faste oppgaver og hovedaktiviteter.....	9
3.2 Strammere rammer og økte ambisjoner preger risikobildet.....	9
3.2.1 Organisatorisk gjennomgang av utviklingsavdelingen.....	10
3.2.2 Tiltak for å beholde og rekruttere nøkkelkompetanse	10
3.2.3 Tiltak for å redusere ventetiden for kundene	11
3.3 Endringer i utdanningsstøtteordningene.....	11
3.4 Mål og resultatoppnåelse.....	12
3.4.1 Mål 1: <i>Like muligheter til utdanning gjennom finansiering av den enkeltes og samfunnets kompetansebehov</i>	12
3.4.2 Mål 2: <i>En enklere hverdag for alle i utdanning og alle med utdanningsmål</i>	18
3.4.2.1 Styringsparameter 2.1: <i>Helhetlige, raske og enkle tjenester, og profesjonell og effektiv saksbehandling</i>	18
3.4.2.2 Styringsparameter 2.2: <i>Finansiering til studiestart</i>	21
3.5 Oppdrag fra tildelingsbrev.....	23
3.5.1 Prioriteringer og oppdrag, jmfør kap. 4.2 (som ikke omtales andre steder i rapporten) 3.6.....	23
3.5.1.1 Studenter i utlandet – studentmobilitet.....	23
3.5.1.2 Ordningsanalyse.....	23
3.5.1.3 Samhandling og samarbeid med andre offentlige virksomheter.....	23
3.5.1.4 Fagarbeiderforsøket.....	23
3.5.1.5 Fremtidens innkreving.....	24
3.5.2 Betalingsutsettelse, utnyttning av ordningene.....	24
3.6 Tillegg til tildelingsbrev.....	25
3.6.1 Kunnskapskartlegging om støtteordningene for studenter – tillegg til tildelingsbrev 05/22.....	25
3.6.2 Strømsstipend – tillegg til tildelingsbrev 06/22.....	26
3.7 Fellesføringer fra tildelingsbrev.....	26
3.7.1 Konsulentbruk.....	26
3.7.2 Øke antall lærlinger.....	26
3.8 Andre aktiviteter.....	26
3.8.1 Ny kommunikasjonsstrategi	26
3.8.2 Ny strategi for folk og organisasjon – ledelse og medarbeiderskap.....	27
3.8.3 En fleksibel arbeidshverdag etter pandemien.....	27
3.8.4 Jubileumskonferansen – Lånekassen 75 år.....	27
3.8.5 Virksomhetsinterne tiltak innen klima og miljø	27
3.8.6 FNs bærekraftsmål.....	27
4. Styling og kontroll	28
4.1 Internkontroll	28
4.2 Kontroller.....	29
4.2.1 Utdanning i utlandet – årlig kontroll og sluttkontroll	29
4.2.2 Tilleggs lån korona.....	29
4.2.3 Strømsstipend.....	30
4.2.4 Tilleggsstipend ved nedsatt funksjonsevne	30
4.2.5 Kontrollstrategi	30
4.3 Klagesaker.....	30
4.4 Oppfølging av oppdrag til Skatteetaten, divisjon innkreving.....	31

4.5	Personvernombudet.....	32
4.6	Sikkerhet og beredskap.....	32
4.6.1	Prosjekt sikkerhetsrigg.....	33
4.6.2	Risiko- og sårbarhet (ROS).....	33
4.6.3	Krisestab og -øvelse.....	33
4.7	Informasjonssikkerhet.....	33
4.8	Data og informasjonsforvaltning.....	34
4.9	Personalmessige forhold.....	34
4.9.1	Organisasjonsendringer.....	34
4.9.2	Inkluderende arbeidsliv (IA) og inkluderingsdugnaden	35
4.9.3	Aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP).....	35
4.9.4	Turnover.....	36
4.9.5	Pensjonsalder.....	36
4.9.6	Personalstatistikk	36
4.9.7	Sykefravær.....	37
5.	Vurdering av fremtidsutsikter.....	38
6.	Årsregnskap.....	39
6.1	Ledelsens kommentar til årsregnskapet.....	39
6.1.1	Formål.....	39
6.1.2	Konverteringsfondet	39
6.1.3	Bekreftelse	39
6.1.4	Vesentlige forhold ved årsregnskapet	39
6.1.5	Revisjon.....	43
6.2	Prinsippnote årsregnskapet	44
6.3	Oppstilling av bevilgningsrapporteringen.....	46
6.4	Oppstilling av artskontorrapporteringen.....	50

Tabeller

Tabell 1	Tabellen viser utvalgte volumtall for perioden 2017 til 2022.....	7
Tabell 2	Tabellen viser nøkkeltall for driftsutgifter for perioden 2017 til 2022.....	8
Tabell 3	Tabellen viser inntektsfordeling og gjennomsnittlig studiepoengproduksjon.....	15
Tabell 4	Tabellen viser total behandlingstid for saker og skriftlige henvendelser i årene 2019-2022.....	18
Tabell 5	Tabellen viser automatiseringsgrad for alle sakstyper i årene 2017 til 2022.....	19
Tabell 7	Tabellen viser antall fysiske brev før (2019) og etter (2022) innføringen av sikkerhetsnivå 4.....	20
Tabell 8	Tabellen viser antall brudd på gjeldende krav til universell utforming.....	21
Tabell 9	Tabellen viser innvilgning og utbetaling av lån og stipend ved studiestart høsten 2022 og 2021.....	22
Tabell 10	Tabellen viser en oversikt over antall kunder med oppsagt lån, utestående gjeld og innbetalt beløp.....	32
Tabell 11	Antall personer som har pensjonert seg og gjennomsnittlig pensjonsalder 2018 til 2022.....	36
Tabell 12	A) Tabellen viser midlertidige stillinger og stillingsandel fordelt på kjønn i 2022. B) Tabellen viser kjønnsbalanse, lønns gjennomsnitt og antall ansatte totalt i 2022. C) Tabellen viser kjønnsbalanse og lønns gjennomsnitt per stillingsgruppe i 2022.....	37
Tabell 13	Tabellen viser Lånekassens sykefravær (uten feriefradrag) 2020–2022.....	37
Tabell 14	Tabellen viser samlede tildelinger og regnskapstall for utgifts- og inntektskapitler for 2022.....	46
Tabell 15	Tabellen viser en oversikt over samlet tildeling fordelt på kapitler og poster.....	47
Tabell 16	Tabellen viser brukte fullmakter og mulig overførbart beløp til neste år.....	48
Tabell 17	Tabellen viser artskontorapporteringen for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.....	50
Tabell 18	Tabellen viser innbetalinger fra drift for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	51
Tabell 19	Tabellen viser lønnsutbetalinger for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	51
Tabell 20	Tabellen viser hvilke elementer som inngår i premieprognosen for 2022.....	51
Tabell 21	Tabellen viser utbetalinger til drift for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	52
Tabell 22	Tabellen viser finansinntekter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	52
Tabell 23	Tabellen viser finansutgifter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	52
Tabell 24	Tabellen viser utbetalinger til investeringer for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	53
Tabell 25	Tabellen viser gebyr- og renter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	53
Tabell 26	Tabellen viser ordinære rentesatser for 2022.....	54
Tabell 27	Tabellen viser kostnader vedrørende låneordningen for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	54
Tabell 28	Tabellen viser stipend og avskrivninger for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.....	54
Tabell 29	Tabellen viser stipendkostnader, lån som er omgjort til stipend og samlede stipendkostnader.....	54
Tabell 30	Tabellen viser avskrivninger fordelt på ulike ordninger for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.....	55
Tabell 31	Tabellen viser tap på utlån de siste to årene.....	55
Tabell 32	Tabellen viser forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.....	56
Tabell 33	Tabellen viser netto utbetalt lån for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.....	56
Tabell 34	Tabellen viser hvordan lånebeholdningen fordeler seg i 2022.....	57

Figurer

Figur 1	Figuren viser Lånekassens organisasjonskart per 31.12.2022.....	6
Figur 2	Figuren viser utviklingen i basislånet de siste 20 årene.....	14
Figur 3	Figuren viser når kunder fikk utbetalt støtten fra Lånekassen.....	22
Figur 4	Figuren viser fordeling av vedtak i 2022 for tildeling og tilbakebetaling av utdanningsstøtte.....	29

1. Leders beretning

2022 var et nytt år med ekstraordinære oppdrag for Lånekassen. Flere koronatiltak ble videreført, og helt nye behov oppsto i kjølvannet av Russlands invasjon i Ukraina. Blant annet bidro Lånekassen med akutt pengehjelp til studenter som ble rammet av økende energipriser, gjennom to runder med strømstipend. Lånekassen er stolt av å levere løsninger på uforutsette behov, men opplever at håndteringen av spesialordninger tar ressurser fra ordinær drift.

Til tross for at Lånekassen for første gang passerte over én million søknader i 2022, ble saksbehandlingstidene i all hovedsak overholdt. Når det gjelder tildeling av basislån, gikk antallet som fikk pengene sine til studiestart opp i forhold til året før. Målet om finansiering til studiestart var et prioritert område i 2022, og vil fortsette å ha høy prioritert fremover. Et økende antall saker kommer av ulike grunner til manuell behandling, noe som utfordrer saksbehandlingskapasiteten. Noen sakstyper har fortsatt for lang saksbehandlingstid. Når det gjelder kundeservice, er svartiden på telefon vesentlig forbedret og tilbake på nivået fra før koronapandemien.

Et annet høyt prioritert område er kunnskapsbasert politikktutvikling. For å styrke slagkraften er det opprettet dedikerte fagmiljøer for regelforvaltning, analyse og ordningsutvikling. I 2022 utviklet Lånekassen sin første årlige «tilstandsrapport» for støtteordningene, og fremmet en samlet faglig anbefaling til Kunnskapsdepartement basert på analyser og annen innsikt.

Det er 75 år siden Lånekassen ble opprettet for å sikre at flere fikk mulighet til å ta utdanning. Det første året fikk 2 200 kunder tildelt til sammen tre millioner kroner i støtte. I jubileumsåret 2022 hadde Lånekassen 1 203 500 kunder og betalte ut 38 milliarder kroner i lån og stipend. Samlet utlån er på nær 240 milliarder kroner.

Statens lånekasse for studerende ungdom ble etablert i 1947. I dag er ambisjonen å være *Lånekassen for alle*, også for voksne som trenger kompetansepåfyll gjennom arbeidslivet. Bruken av nye ordninger for voksne som har større økonomiske forpliktelser, tyder på et økende behov for ordninger tilpasset denne målgruppen. For eksempel valgte godt over halvparten av de over 30 år som studerer med støtte fra Lånekassen, å ta tilleggslånet på 100 000 kroner i 2022. Med det pågående prosjektet «Fleksibel utdanningsstøtte til voksne i arbeid» vil Lånekassen etter planen kunne tilby relevant støtte til nye studieformer og målgrupper innen 2025.

I jubileumsåret 2022 har Lånekassen feiret historien, og samtidig for alvor kjent på utfordringer for fremtiden. Bakteppet er at Lånekassen over tid har fått større ansvar og flere oppgaver, økt kundemasse, økt kompleksitet i kjernesystemene og forventning om å være et direktorat for utdanningsstøtte, uten at driftsrammen er økt tilsvarende. Lånekassen har et strammere økonomisk handlingsrom ved inngangen til 2023 enn tidligere, og er forberedt på å måtte gjøre tøffe prioriteringer.

Kjetil Moen

[Kjetil Moen \(15. mar. 2023 10:34 GMT+1\)](#)

Kjetil Moen

Administrerende direktør

2. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 Om virksomheten

Lånekassen er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kunnskapsdepartementet. Lånekassen har hovedkontor i Oslo og kontorer i Bergen¹, Stavanger, Trondheim og Ørsta. I 2022 brukte Lånekassen 330 årsverk, og hadde 375 fast ansatte ved utgangen av året.

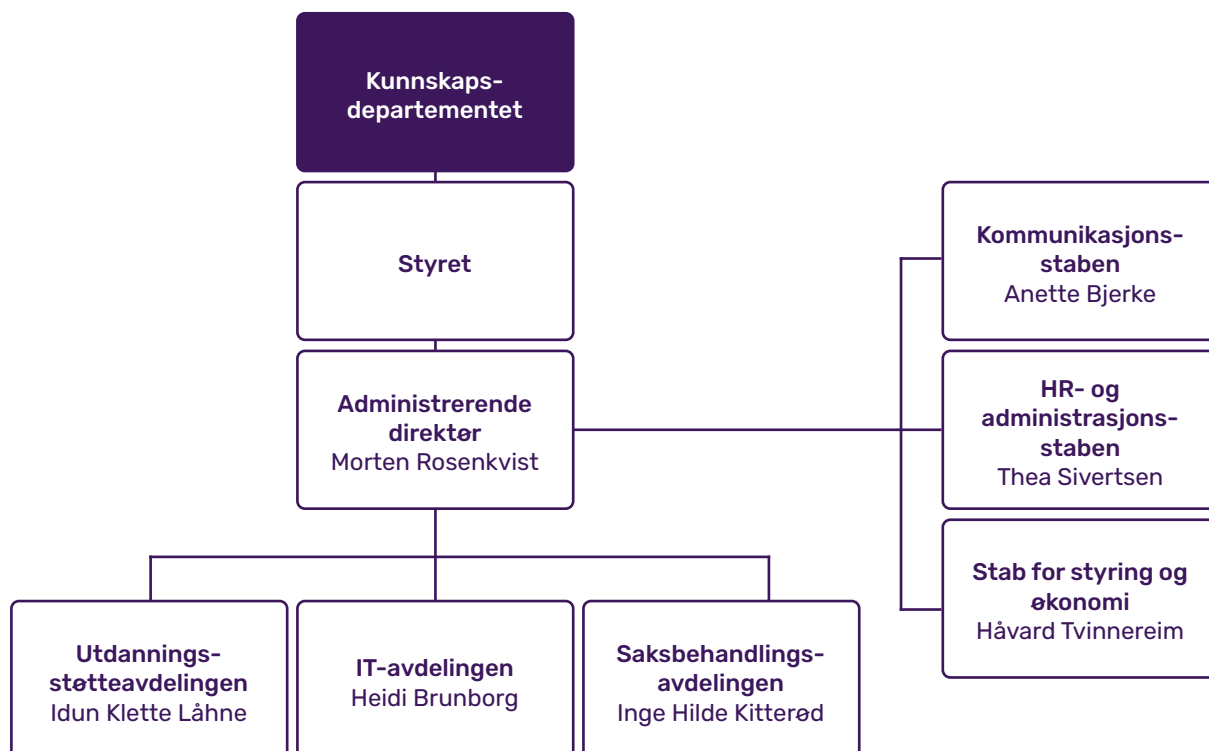
Lånekassens samfunnsoppdrag går frem av utdanningsstøttelovens formålsbestemmelse § 1. Utdanningsstøtteordningenes formål er å bidra til

- like muligheter til utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, funksjonsevne og økonomiske og sosiale forhold
- å sikre samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetanse
- at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt.

Loven med forskrifter definerer innholdet i utdanningsstøtteordningene til enhver tid.

Offentligrettslig og privatrettslig regelverk legger også rammebetingelser for Lånekassens forvaltning. I tillegg har departementet fastsatt føringer i vedtekter for Lånekassen av 15. januar 2016, og i virksomhets- og økonomiinstruks for Lånekassen av 10. oktober 2017. Med dette utgangspunktet forvalter Lånekassen utdanningsstøtteordningene, og bidrar til å innfri ordningenes formål.

Figur 1 Figuren viser Lånekassens organisasjonskart per 31.12.2022.

¹ Underlagt Stavangerkontoret fra 1.1.2022.

2.2 Hovedtall for virksomheten

2.2.1 Nøkkeltall om kunder og utdanningsstøtte

Lånekassen ser at antall kunder fortsetter å øke, og det gjør også gjennomsnittlig lånebeløp. Til sammen har utlånsporteføljen økt med 6,7 prosent fra 2022 til 2023, og antall låntakere har økt med 1,9 prosent. Antall låntakere under utdanning har holdt seg stabilt det siste året, mens antall som betaler tilbake økte med 3,2 prosent. En viktig del av forklaringen på utlånsveksten i 2022 er effekten av tilleggs lån til støttemottakere over 30 år (innført høsten 2020), men også den årlige prisjusteringen av støttesatsen bidrar til dette.

Tabell 1 Tabellen viser utvalgte volumtall for perioden 2017 til 2022.

Nøkkeltall	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Utlånsportefølje i milliarder kr	239,7	224,7	209,0	194,6	183,9	174,8
Tildelt utdanningsstøtte i milliarder kr	38,0	37,8	35,8	31,8	30,1	28,7
Stipend i milliarder kr ²	12,6	11,4	11,2	11,2	10,6	10,0
Antall kunder	1 203 500	1 181 200	1 158 500	1 133 400	1 110 500	1 087 500
Antall søknader ³	1 006 500	968 600	1 013 500	859 000	860 000	843 000

2.2.2 Nøkkeltall for drift og utvikling

Oversikten er satt opp basert på Direktoratet for forvaltning og økonomistyrings (DFØs) anbefalinger til hvilke faste nøkkeltall alle statlige virksomheter bør presentere. Data er innholdsmessig oppdatert etter endrede definisjoner i veiledningsnotatet fra DFØ fra januar 2023.

Når det gjelder nøkkeltallet lønnsutgifter per årsverk har vi valgt å vise to varianter, dette på grunn av utviklingen i lønnsutgifter per årsverk blir misvisende når standarddefinisjonen for nøkkeltallsberegningen benyttes. Årsaken er at Lånekassen har hatt pensjonspremieberegning basert på premieoppfølging med fond, med til dels vesentlige variasjoner mellom årene. Pensjonsordningen er nærmere omtalt tilknyttet note 2 lønnsutgifter i årsregnskapet del 6.

² Stipend består av stipend som er direkte utbetalt og lån omgjort til stipend ved bestått utdanning

³ Antall innkomne søknader per kalenderår for sakstypene tildeling av støtte, betalingsutsettelse, sletting av renter og ettergivelse (eksklusiv likningskontroll). Pandemien har medført en vesentlig økning i søknader om betalingsutsettelse samt søknader om tilleggs lån i 2020, i 2021 er hovedårsaken til nedgang i søknader at volumet for søknader om betalingsutsettelse er redusert. Økningen i 2022 skyldes hovedsakelig veksten i betalingsutsettelse, økt med 37 500 fra 2021 (tilbake på 2020-nivå for betalingsutsettelse).

Tabell 2 Tabellen viser nøkkeltall for driftsutgifter for perioden 2017 til 2022.

Nøkkeltall	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Antall ansatte (SSB) ⁴	379	346	344	340	352	350
Antall avtale årsverk (SSB) ⁵	356	334	337	328	339	338
Antall utførte årsverk ⁶	330,0	308,1	312,6	297,3	315,9	313,6
Samlet tildeling post 01–99 ⁷ (i mill. kroner)	42 363	41 570	39 351	35 662	33 459	31 843
Utnyttelsesgrad post 01–29	98 %	99 %	97 %	96%	98 %	97 %
Lønnsandel av driftsutgifter post 01	63 %	65 %	62 %	61 %	59 %	58 %
Lønnsutgifter per årsverk ⁸ (i 1000 kr)	791	902	837	821	747	702
Lønnsutgifter per årsverk, pensjonsordningsjustert ⁹ (i 1000 kr)	674	657	623	629	605	580

For utviklingstiltakene finansiert over post 45 er tildeling og forbruk omtalt i årsregnskapet pkt. 6.1, og nærmere beskrevet i del 3.

4 Kilde for nøkkeltallet er SSB-statistikk «12623: Ansatte i staten etter enhet». I tråd med endringer i rundskriv R-115 som Finansdepartementet fastsatte 17. desember 2019, skal statlige virksomheter opplyse både om antall ansatte, antall avtalte årsverk og antall utførte årsverk i årsrapporten. SSB publiserer opplysninger om størrelsene antall ansatte og avtalte årsverk, virksomhetene skal bruke SSB-statistikken som kilde. SSB-resultater avviker fra data i pkt. 5.7.7 Personal og lønnshistorikk grunnet ulike definisjoner og tidspunkt for måling.

5 Se omtale i fotnoten over.

6 Årsverk iht. PM-2019-13 Definisjon av utførte årsverk, uttrekk etter ny standardrapport fra DFØ.)

7 Nøkkeltallet samlet tildeling post 01-99 jf. oppstilling av bevilgningsrapporteringen, note A.

8 Nøkkeltallet for lønnsutgifter per årsverk beregnet etter definisjon i veiledningsnotat DFØ jan.2023.Gir ikke et dekkende bilde av kostnadsutviklingen for Lånekassen pga. pensjonsordningen.

9 Nøkkeltallet er korrigerert (beregnet av lønnsutgifter uten pensjonspremie og arbeidsgiveravgift) for å vise reell lønnsutvikling, ref. omtale over tabellen.

3. Årets aktiviteter og resultater

3.1 Faste oppgaver og hovedaktiviteter

Lånekassens formål er å gjøre utdanning mulig, og det har vi gjort i 75 år. Det handler om å bidra til at alle skal få et godt livsgrunnlag under utdanningen.

Kunnskapsdepartementet (KD) satte i proposisjonen til statsbudsjettet for 2022, Prop. 1 S (2021–2022), følgende mål for politikkområder som er særlig relevante for Lånekassen:

- Kunnskap legger grunnlag for demokrati, velferd, omstilling og bærekraft
- Samfunnet og arbeidslivet har tilgang på relevant kompetanse
- Kunnskapssektoren utjevner sosiale og geografiske skilnader
- Kompetanseheving og livslang læring er mer tilgjengelig for alle over heile landet
- Opplæring og utdanning som gir flere relevant kvalifisering

Målene innebærer blant annet at Lånekassen i enda større grad har et samfunns- og kundefokus enn tidligere, og at vi skal måles på effekter av utdanningsstøtteordningene og aktivitetene vi gjør.

I tildelingsbrevet peker departementet på tre særlige utfordringer og prioriteringer:

1. Legge til rette for at voksne skal få støtte til korte, fleksible utdanninger for å møte samfunnets- og individets kompetansebehov.
2. Tilpasse utdanningsstøtteordningene våre til de som har utvidet rett til videregående opplæring, slik at alle kan delta aktivt i arbeids- og samfunnsliv hele livet.
3. Legge til rette for internasjonal studentmobilitet for å sikre kvalitet i norsk forskning og utdanning.

Lånekassen skal som fagdirektorat løse mange og sammensatte oppgaver. Dette kommer til syne gjennom oppdrag Lånekassen har fått de siste årene. Eksempler er tilleggslån korona studenter og elever som hadde hatt nedgang i arbeidsinntekt på grunn av koronasituasjonen, strømstipend og tilpasningen av ytelser til voksne i jobb som tar korte fleksible utdanninger.

Spennet i kunder som benytter tjenestene våre vises også gjennom oppdraget vi har fått i kjølvannet av Fullføringsreformen. Studiestøtteordningen skal tilpasses slik at flere voksne får bruke lånebasert ordning. Vi skal dermed ivareta kundegrupper med svært ulike behov, alt fra 16-åringen som flytter på hybel for å ta videregående til voksne med boliglån og fast jobb. Dette viser kompleksiteten i sektoren og hvordan vår fagkompetanse er nødvendig, både nå og i fremtiden.

Samtidig som Lånekassen får nye oppdrag og skal utvikle rollen som fagrådgivere på utdanningsstøtteområdet, øker antall søkere, og de blir stadig en mer mangfoldig gruppe. Både økonomiske rammer og handlingsrom har blitt mindre. Knappere ressurser gjør at Lånekassen må tenke nytt og prioritere hardere for å nå våre ambisjoner og sikre måloppnåelse. Vi må prioritere de viktigste tiltakene, bygge på tidligere erfaringer og revurdere raskt når forutsetningene endrer seg.

Å finne en balanse mellom prioriteringer, var viktig i 2022 og vil være minst like viktig i kommende år. I kapittel 3 beskriver vi en del av tiltakene og aktivitetene Lånekassen har gjennomført i 2022 for å sikre at vi når målene og ambisjonene våre.

3.2 Strammere rammer og økte ambisjoner preger risikobildet

Et mer innsnevret økonomisk handlingsrom kombinert med økte ambisjoner preger dette årets risikoanalyse. Risikobildet har vært førende for tiltaks- og aktivitetsnivå i 2022.

Risikoanalysen viste moderat til høy sannsynlighet for at vi ikke ville klare å levere godt nok på målene våre. Hovedgrunnen til dette var økt risiko for å miste nøkkelpersonell. Det kan også være krevende å få tak i de beste ressursene i et konkurransepreget arbeidsmarked.

Manglende nøkkelpersonell vil kunne påvirke måloppnåelse på planlagte tiltak i denne virksomhetsplanen. Hvis mange ansatte slutter, kan vi miste nødvendig internkunnskap. For å sikre tilstrekkelig kapasitet innen eksisterende og nye kompetanseområder, er et viktig å lykkes i å beholde og rekruttere nøkkelkompetanse.

Trendene i arbeidsmarkedet viser at virksomheter konkurrerer om å ansette og beholde kritisk kompetanse i en stadig mer globalisert og teknologidrevet verden. Mange virksomheter ønsker den samme kritiske kompetansen, og ofte står arbeidstakere fritt til å velge hvem de ønsker å jobbe for. Utfordringen er å tiltrekke, beholde og utvikle nødvendig kompetanse. Lånekassen har dette som satsningsområde i Strategi for folk og organisasjon. For å lykkes med dette, har vi jobbet systematisk med kompetanseutvikling fra virksomhetsnivå til individnivå, tilpasset Lånekassens nåværende og fremtidige behov.

Risikoreduserende tiltak som ble gjennomført i 2022 omtales i følgende avsnitt.

3.2.1 Organisatorisk gjennomgang av utviklingsavdelingen

Kunnskapsdepartementet forventer at Lånekassen fremover skal styrke sin evne til å ivareta eierbehov, kundebehov og forvaltningspraksis. For å kunne levere på disse forventningene ble utviklingsavdelingen omorganisert.

Det er spesielt krevende å finne en organisering som balanserer satsingene på eierbehov, kundebehov og forvaltningspraksis. Svært mange av de samme ressursene er involvert. Gjennom endringene har vi søkt å finne en balanse. Vi skal legge til rette for å lykkes med direktoratsrollen. Samtidig skal vi videreutvikle øvrige områder.

Vi økte stillingsrammene på ulike fagområder. Tilhørende ledelse ble på enkelte områder også økt for å understøtte målene i gjennomgangen. Spesielt styrket vi kapasiteten vår til å utarbeide faglige anbefalinger basert på kunnskap om ordningene våre.

3.2.2 Tiltak for å beholde og rekruttere nøkkelkompetanse

Lånekassen har iverksatt egne tiltak for å tiltrekke, rekruttere og beholde nøkkelkompetanse.

I 2021 vedtok vi å øke bemanningen i IT-avdelingen for å ta ned avhengighet til eksterne konsulenter og på sikt kunne løse flere oppdrag med egne ressurser. I 2022 har IT-avdelingen utlyst totalt 19 stillinger, og 9 av disse er nye stillinger. Vi har lykkes i å ansette totalt 14 personer (6 av disse i nye stillinger). Arbeidet med utlysningene var et godt og tverrfaglig samarbeid mellom HR, kommunikasjonsstaben (KOM-stab) og IT-avdelingen.

Lånekassen vedtok også i 2021 å gjennomføre et pilotprosjekt for å rekruttere IT-spesialister over hele landet, med hjemmekontor som fast arbeidssted («koko»-pilot: Kompetanse trumfer Kontor). De første såkalte hjemmekollegene begynte høsten 2021, og i 2022 har vi ansatt 5 nye på fast hjemmekontor slik at vi nå har totalt 11 hjemmekolleger. Ett år er for kort tid til å kunne evaluere langtidseffektene av tiltaket, men en foreløpig vurdering slår fast at tiltaket har hatt god effekt på søkermassen – over halvparten av søkerne til «koko»-stillinger har hatt bosted andre steder i landet, og av de 14 ansettelsene gjennomført så langt har hele 11 vært hjemmekolleger.

I 2022 startet vi «medarbeiderreisen» – en metodisk tilnærming for å identifisere hvor i «reisen» vi kan sette inn forbedringstiltak for å tiltrekke, utvikle og beholde kompetanse. Vi inngikk også ny rammeavtale for rekruttering for ekstern bistand til rekruttering av kritisk kompetanse/fagstillinger og lederstillinger og vi har økt antall lærlinger i 2022.

3.2.3 Tiltak for å redusere ventetiden for kundene

Situasjonen ved inngangen til året var preget av mange ubehandlede henvendelser i kø som måtte behandles parallelt med ordinær innkomst av søknader og kontroll av koronarlån i første halvår. Høsten er som alltid utfordrende med den sterke konsentrasjonen av søknader i forbindelse med studiestart, samtidig som det også i 2022 var forventet ekstra henvendelser om fritak for inntektsgrenser knyttet til koronaarbeid i forbindelse med den årlige omgjøringen av lån til stipend i andre halvår.

Det ble derfor iverksatt risikoreducerende tiltak i 2022 som følger:

For å ha god nok tilgjengelighet og rimelig saksbehandlingstid for kundene våre ble det lagt vekt på å ligge i forkant med rekruttering og opplæring av nye kunde- og saksbehandlere i forbindelse med turnover. Det ble også satt inn ekstra kapasitet våren 2022 for å kunne ta unna køen av henvendelser til et akseptabelt nivå før studiestart.

Videre ble det lagt vekt på god informasjon til kundene i den hensikt å få inn søknader for nytt studieår så tidlig som mulig og at søknadene er komplette og behandlingsklare – noe som er viktig for å kunne sikre finansiering til studiestart i størst mulig grad. Informasjon til kundene hadde også til hensikt å skape «riktig» forventningsnivå med hensyn til behandlingstider i høysesongen.

Disse tiltakene bidro til normal situasjon med hensyn til søknader og henvendelser i kø ved inngangen til høysesongen, og dermed akseptable behandlingstider for søknader gjennom høsten, slik at flest mulig studenter og elever fikk finansiering til studiestart.

Risikobildet påvirker også fremtidige prioriteringer

Lånekassen går inn også i 2023 med en høyere risiko enn tidligere år for ikke å nå målene våre. Lånekassens anstrengte økonomiske situasjon, i kombinasjon med høy turnover av nøkkelkompetanse og et stadig strammere arbeidsmarked, øker denne risikoen.

Som en konkretisering av de overordnede målene gitt av tildelingsbrevet, strategiske ambisjoner og risikobildet, har Lånekassen besluttet to prioriterte områder for arbeidet i 2023, som skal være årets bidrag til den overordnede måloppnåelsen:

- Finansiering til studiestart – hovedfokus innen Mål 1 vil være å sikre elever og studenter økonomisk grunnlag for livsopphold til rett tid.
- Lånekassen for alle – hovedfokus innen Mål 2 vil være å realisere første versjon av den nye ordningen for finansiering av kompetansepåfyll tilpasset voksne i arbeid.

Dette er de høyest prioriterte drifts- og utviklingsoppgavene for Lånekassen i året som kommer.

Lånekassen har som ambisjon å bruke kunnskapen vår aktivt i kommunikasjonstiltak og politikkutvikling. Slik skal vi nå målene som er satt til oss og møte forventningene til oss som fagdirektorat. For å få mer kunnskap om samfunnseffektene av Lånekassens eksisterende utdanningsstøtteordninger, jobber vi med analyser av ordningene og kundene våre. Gjennom gode analyser ønsker vi å styrke vår evne til å bidra til kunnskapsbasert politikkutvikling innenfor utdanningsstøtteområdet. Under følger beskrivelse av endringer i utdanningsstøtteordningene for 2022.

3.3 Endringer i utdanningsstøtteordningene

Fra studieåret 2022–2023 ble det innført et eget stipend for å stimulere studenter til å ta utvekslingsopphold i noen utvalgte ikke-engelskspråklige samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning. Stipendet er finansiert ved å redusere antallet utenlandske læresteder som gir rett til utvidet stipend til dekning av skolepenger. Denne omprioriteringen er et ledd i oppfølgingen av stortingsmeldingen om internasjonal studentmobilitet som ble behandlet våren 2021.

Fra 2022–2023 ble det også fastsatt en ny avgrensning av hvilke land man kan få lån og stipend til å ta medisin-, tannlege-, sykepleier-, jordmor-, farmasi- eller veterinærutdanning i. Formålet med

avgrensningen er å redusere risikoen for at personer som tar slike utdanninger i utlandet med støtte fra Lånekassen, får problemer med å få autorisasjon til å utøve aktuelt yrke i Norge etter endt utdanning.

Det ble også gjort flere justeringer i bestemmelsene som regulerer rett til lån og stipend til utenlandske statsborgere i Norge. Blant annet ble det bestemt at alle med permanent oppholdstillatelse i Norge, uavhengig av grunnlaget for tillatelsen, fra 2022–2023 har støtterett på lik linje med norske statsborgere.

Videre ble det gjort en tilpasning i reglene for utbetaling av lån og stipend til personer som etter kort tid avbryter utdanningen, til gunst for dem som avbryter på grunn av sykdom. Og det ble, som en tilpasning til oppmykende endringer i dagpengeregelverket for arbeidsledige som tar høyere utdanning, gjennomført en innstramning i reglene for behovsprøving av stipend for denne gruppen fra 2022.

3.4 Mål og resultatoppnåelse

Fra 2021 fikk Lånekassen nye virksomhetsspesifikke mål og styringsparametere. Vi skal i større grad arbeide etter mål som kan måles gjennom samfunns effekter. Årlig skal vi rapportere på følgende to overordnede mål:

1. Like muligheter til utdanning gjennom finansiering av den enkeltes og samfunnets kompetansebehov
2. En enklere hverdag for alle i utdanning og alle med utdanningslån

I de neste kapitlene går vi gjennom målene.

3.4.1 Mål 1: *Like muligheter til utdanning gjennom finansiering av den enkeltes og samfunnets kompetansebehov*

Det går fram av tildelingsbrevet at dette målet gjenspeiler den første formuleringen i utdanningsstøttelovens formålsparagraf:

like muligheter til utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, funksjonsdyktighet og økonomiske og sosiale forhold.

Målet støtter opp om samtlige overordnede målsettinger i Kunnskapsdepartementets målbilde i Prop. 1 S (2021–2022). Lånekassen skal tilby finansiering, i betydningen «lån og stipend», og ordninger som er formålstjenlige og treffsikre, gitt samfunnets behov både i dag og i fremtiden. Både ordninger, tjenesteutvikling, produksjon og kundebetjening i dag og i fremtiden dekkes.

Utdanningsstøtteordningene skal være et virkemiddel i arbeidet med å dekke reelle kompetansebehov hos den enkelte og samfunnet. Lånekassens arbeid og samfunnets behov er uløselig sammenknyttet.

Innledning

Studiestøtten spiller utvilsomt en viktig rolle i studentøkonomien, spesielt for unge førstegangsstudenter. Nivået på støtten har økt en del i de senere årene, men det har også studiegjelden etter endt utdanning gjort.

Det finnes ulike modeller for å øke studiestøtten ytterligere. Enten kan Lånekassen tilby rene lån, eller kan ordningene innrettes slik at kun særskilte grupper får del i økningen. Det siste alternativet vil trolig være kontroversielt og vanskelig å gjennomføre på en måte som oppleves rettferdig av studentene. Og en satsing som kun handler om å tilby ekstra lån, vil naturligvis øke gjeldsbyrden betydelig for dem som velger å benytte seg av tilbudet. Disse problemstillingene er likevel meget interessante, og Lånekassen er opptatt av å styrke kunnskapen om studentøkonomi og utvikle ideer som kan gi mer treffsikker finansiering av utdanning.

Lånekassens naturlige oppgave i politikken for livslang læring er å stille opp med relevante finansieringstilbud til dem som trenger finansiering fra Lånekassen for å kunne ta videreutdanning eller ny utdanning. Flere utdanningsstøttetiltak under kompetansereformen «Lære hele livet» er allerede

gjennomført, og mer er på gang gjennom et prosjekt som handler om å utvikle en ny støtteordning for korte utdanninger. Den planlagte fullføringsreformen i videregående opplæring vil også kreve mye oppmerksomhet fra Lånekassen i tiden som kommer.

Det er ingen enkel oppgave å tilby relevant finansiering ut ifra den enkeltes kompetansebehov. Lånekassen utbetaler støtte til hundretusener av mennesker under utdanning hvert år, og det er ikke rimelig å forvente at Lånekassen skal skreddersy løsninger til hvert enkelt individ. Basert på allmenne, objektive kriterier har Lånekassen i den siste tiden konsentrert seg om å få på plass et mer relevant studiefinansieringstilbud til særlig tre grupper: personer over 30 år, deltidsstudenter og studenter med forsørgeransvar for barn.

Omtale av styringsparametere under mål 1

Under dette målet er det fastsatt følgende tre styringsparametere:

- Treffsikker finansiering av utdanningskostnader og livsopphold
- Tilrettelegge for samfunnets nåværende og fremtidige kompetanseutvikling
- Tilgang til relevant finansiering ut ifra den enkeltes kompetansebehov

Vi har valgt å rapportere samlet for disse tre styringsparametere, under tematiske overskrifter, uten å spesifisere hva som hører inn under de enkelte parametere.

I studieåret 2021–2022 fikk 431 000 personer lån og/eller stipend til utdanning fra Lånekassen. 164 800 av disse var ungdom i videregående opplæring, mens 266 200 var studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler, voksne elever i videregående- eller grunnskoleopplæring og folkehøyskole-elever og så videre.

Det er et grunnleggende skille mellom utdanningsstøtteordningen for ungdom i videregående opplæring, og utdanningsstøtteordningen for studenter i høyere akademisk eller yrkesfaglig utdanning, voksne i grunnopplæring og så videre.

Ordningen for ungdom i videregående opplæring, som i hovedsak er stipendbasert, bygger på at det i utgangspunktet er et foreldreansvar å dekke livsoppholdskostnader for elevene under opplæringen. Den sikter derfor primært mot å bidra til å dekke utdanningskostnader. Med utdanningskostnader menes kostnader til nødvendig utstyr i opplæringen og skolepengekostnader for dem som tar opplæringen ved privatskoler. I tillegg inneholder den borteboerstipendet, som er en viktig ordning for dem som trenger å flytte ut av foreldrehjemmet for å kunne ta videregående opplæring.

For studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler med flere er det annerledes. Det gjelder ikke noe lovbestemt forsørgeransvar for denne gruppen – man betraktes som økonomisk selvstendig under slik utdanning. Dermed blir også livsoppholdsfinansieringen gjennom Lånekassen, i tillegg til spørsmålet om dekning av utdanningskostnader, et interessant tema når det gjelder studenter. Finansieringen av bo- og levekostnader tilbys i hovedsak som lån, men innenfor et regelverk som innebærer at en betydelig del av lånet kan omgjøres til stipend ved gjennomføring av utdanningen.

Uvanlig høy prisvekst i 2022

For å opprettholde kjøpekraften i studiestøtten over tid, blir vanligvis alle låne- og stipendsatser i Lånekassen årlig regulert i takt med forventet prisvekst. Stort sett har dette fungert bra. Men i 2022 ble den faktiske prisveksten betydelig høyere enn den forventede prisveksten som lå til grunn for reguleringen av låne- og stipendsatsene i studieåret 2022–2023. Det betyr at kjøpekraften i studiestøtten ble svekket dette studieåret, noe som synes godt i figuren nedenfor.

Særlig var prisen på strøm, i lange perioder og i store deler av landet, uvanlig høy i 2022. De fleste studentene må regnes for å tilhøre en lavinntektsgruppe i den perioden de tar utdanning, og for å bedre kjøpekraften til studentene, vedtok Stortinget å tilby studenter med strømutfgifter et særskilt strømstipend to ganger i løpet av 2022. Til sammen kunne studentene få 4 500 kroner ekstra i stipendstøtte i 2022.

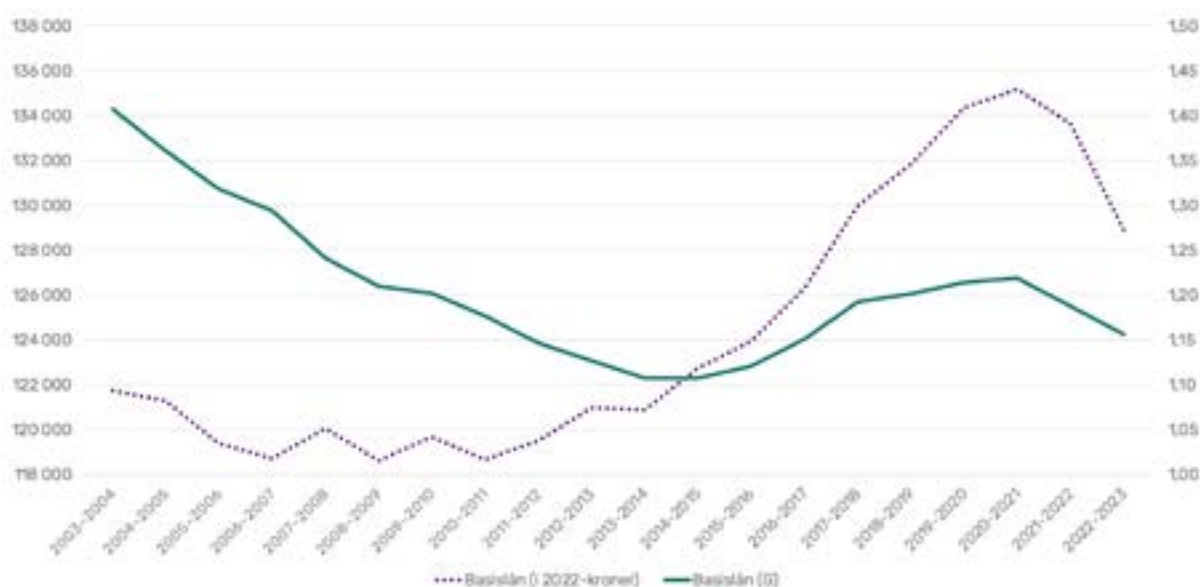
I tillegg bestemte Stortinget i statsbudsjettet for 2023 å øke alle støttesatsene for studieåret 2023–2024 med 7 prosent, noe som er betydelig mer enn det nåværende prisvekstprognose for 2023 tilsier. Det er derfor grunn til å tro at denne økningen vil føre til at den god del av den utilsiktede underreguleringen i 2022/23 vil bli tatt igjen.

Studentøkonomi

Statistisk sentralbyrås (SSBs) levekårsundersøkelse for studenter viser at over 8 av 10 heltidsstudenter mottar lån og/eller stipend fra Lånekassen.¹⁰ Videre viser undersøkelsen at støtte fra Lånekassen er den viktigste inntektskilden blant flertallet (60 prosent) av heltidsstudentene, men at det har skjedd en økning i andelen heltidsstudenter som anser arbeidsinntekt som sin viktigste inntektskilde.

Grunnfinansieringselementet for studenter i høyere utdanning med flere er basislånet, og et klart flertall av støttemottakerne får kun denne livsoppholdsytelsen. Ifølge Eurostudent VII-undersøkelsen (2019) utgjør studiestøtten 62 prosent av inntektene til norske studenter under 22 år.¹¹ SSBs levekårsundersøkelse for studenter viser at 25 prosent av studentene under 21 år har støtten fra Lånekassen som eneste inntektskilde. Den er med andre ord en viktig inntektskilde for unge studenter, og særlig viktig vil den være for dem som ikke kan regne med å motta tilskudd fra familien.

Figur 2 Figuren viser utviklingen i basislånet de siste 20 årene. Den lilla kurven viser størrelsen på et årlig basislån for heltidsstudenter i faste 2022-kroner. Den grønne kurven viser hvor mange G (grunnbeløpet i folketrygden) det årlige basislånet utgjorde i de enkelte studieårene.

Som figur 2 viser, har basislånet økt noe i forhold til prisveksten i den siste 10-årsperioden (men på grunn av uventet høy prisvekst i 2022 sank nivået likevel markant det siste studieåret). Målt i forhold til utviklingen i grunnbeløpet i folketrygden (G), kan vi også observere en beskjeden økning i støttenivået i løpet av denne 10-årsperioden. Om vi derimot ser på siste 20-årsperiode, er støttenivået i dag – uttrykt i G – atskillig lavere enn for 20 år siden. Dette har sammenheng med at G generelt reguleres i samsvar med lønnsveksten, mens studiestøtten i utgangspunktet blir regulert i takt med prisveksten.

Flertallet av studentene har noe lønnet arbeid ved siden av studiene. Arbeidsinntekt spiller derfor også en betydelig rolle i studentøkonomien. Tabell 3 gir et bilde av hvordan inntektsfordelingen var blant borteboende heltidsstudenter under 25 år som mottok støtte fra Lånekassen i 2021, og viser også gjennomsnittlig antall avlagte studiepoeng i 2021 innenfor hvert inntektsintervall.¹²

¹⁰ Studenters levekår 2021. En levekårsundersøkelse blant studenter i høyere utdanning (ssb.no)

¹¹ «Jobbinntekter står for en økende andel av studenters inntekter», SSB-artikkel 24. september 2021 ifb. Eurostudent VII-undersøkelsen.

¹² Tabell 3 omfatter borteboende studenter født i 1996 eller senere, som mottok støtte til heltidsutdanning ved norske universiteter, høyskoler og fagskoler både våren og høsten 2021. Det er person- og kapitalinntekt (består for det aller meste av brutto arbeidsinntekt) i 2021 og gjennomsnittlig antall avlagte studiepoeng i samme år som vises i tabellen.

Tabell 3 Tabellen viser inntektsfordeling og gjennomsnittlig studiepoengproduksjon i 2021 blant støttemottakere under 25 år.

Inntektsintervall	Antall	Andel	Avlagte studiepoeng
0–25 000	12 753	14,9 %	54,6
25 000–50 000	10 589	12,4 %	57,1
50 000–75 000	12 964	15,2 %	58,1
75 000–100 000	11 488	13,5 %	57,9
100 000–150 000	17 583	20,6 %	57,9
150 000–200 000	10 555	12,4 %	57,9
200 000–250 000	4 909	5,7 %	57,3
250 000–300 000	2 054	2,4 %	56,1
300 000 eller mer	2 504	2,9 %	54,9
Totalt	85 399	100,0 %	57,2

Gjennomsnittsinntekten i den undersøkte gruppen var 107 700 kroner, og halvparten hadde inntekt under 88 500 kroner (median). Statistikken inkluderer også arbeidsinntekt opptjent i sommerferien mellom vår- og høstsemesteret. For et klart flertall av de unge heltidsstudentene utgjorde studie-støtten et større beløp enn arbeidsinntekten. De som tok heltidsutdanning både våren og høsten 2021, fikk 124 800 kroner i basislån fra Lånekassen.

Det er verdt å merke seg hvor jevn den gjennomsnittlige studiepoengproduksjonen er i de ulike inntektsintervallene. Spesielt i intervallene som strekker seg fra 25 000 kroner til 250 000 kroner, hvor det ikke er mer enn ett studiepoeng forskjell mellom høyeste og laveste verdi.

Det er betydelige individuelle forskjeller når det gjelder avlagte studiepoeng, som ikke synes i gjennomsnittstallene i tabellen over. Man skal også være forsiktig med å tolke tallene dit hen at det nærmest ikke har noe å si for studieprogresjonen hvor mye man arbeider og tjener ved siden av studiene.

Statistikken kan likevel indikere at studenter flest har god evne til å tilpasse mengden lønnet arbeid til studiene, siden studiepoengproduksjonen er såpass bra og jevn som den er i alle inntektsintervaller.

Tilsvarende tall for tidligere år viser mye av det samme mønsteret som tallene for 2021. Men spesielt i de høyeste inntektsintervallene lå den gjennomsnittlige studiepoengproduksjonen på et noe lavere nivå i perioden 2014–2019, mens den i 2020 lå på et litt høyere nivå i alle inntektsintervaller.

Det er viktig å få opp et bedre kunnskapsgrunnlag om studentøkonomi, og Lånekassen har i 2022 fortsatt dette arbeidet, blant annet via arbeidet med tillegg til tildelingsbrev 05/22 – kunnskapskartlegging om støtteordninger for studenter. Vi har også jobbet med en analyse av hvor mye studentene jobber ved siden av studiene. Denne vil bli publisert i 2023.

Studentøkonomi, forutsetninger for gjennomføring av utdanning og studiestøttenes betydning i den forbindelse, er interessante og komplekse analysetemaer som vi vil jobbe videre med fremover. I tillegg bidrar Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse for studenter med viktig innsikt til vårt videre arbeid med å utvikle støtteordningene på en måte som sikrer at målene med ordningene oppnås.

Bruken av ordningen med tillegglån

Fra studieåret 2020–2021 har personer over 30 år i høyere utdanning, fagskole og videregående opplæring hatt mulighet til å få tillegglån til utdanningen. Tilbudet omfatter også studenter og elever med barn, selv om de er under 30 år.

For dem over 30 år i høyere utdanning eller fagskoleutdanning har det, innenfor en totalramme på 200 000 kroner, vært mulig å låne inntil 100 000 kroner per studieår utover ordinær studiestøtte. Støttetildelingsstatistikken tyder på relativt høy og økende bruk av ordningen i denne gruppen.

Mens det i 2020–2021 var 51 prosent av studentene i gruppen som brukte ordningen, økte andelen til 59 prosent i 2021–2022, og i 2022–2023 ligger det an til at 62 prosent av dem som har mulighet, tar opp tillegglån. Bruken av ordningen er størst – og temmelig jevn – blant støttemottakere i alderen 30–44 år. I de eldste aldersgruppene, fra 50 år og oppover, faller utnyttelsesgraden mye.

Det er godt mulig at «normalstudenter» i begynnelsen av 20-årene tenker annerledes om opptak av studielån enn studenter i alderen 30–44 år. Men den forholdsvis store bruken av tillegglåneordningen i sistnevnte alderskategori kan kanskje indikere at også mange studenter i 20-årene ville ha tatt opp større studielån dersom de hadde fått muligheten.

Utdanningskostnader for studenter

Fremfor alt er skolepenger interessant med tanke på Lånekassens finansiering av studentenes utdanningskostnader. Prinsippet er at man får utbetalt det beløpet man faktisk skal betale til lærestedet, inntil en viss grense. Studenter i Norge og andre nordiske land får hele støtten i form av lån.

Av om lag 51 000 skolepengestøttemottakere i Norge i 2021–2022, mottok 60 prosent det maksimale beløpet som kunne gis dette studieåret (68 136 kroner ved heltidsutdanning begge semestre). Potensielt kan denne gruppen ha høyere skolepengeutgifter enn det Lånekassen har mulighet til å dekke. Lånekassen har imidlertid ikke registrert at maksimumsgrensen har vært noe stort tema, og vi antar at de private lærestedene i Norge i stor grad tilpasser skolepengenivået til denne grensen.

For dem som tar utdanning utenfor Norden er maksimumsbeløpet for skolepengestøtte langt høyere, og for denne gruppen blir også en del av støtten gitt som stipend. Likevel viser gjennomsnittet for de tre siste studieårene at drøyt 6 prosent av disse støttemottakerne betaler høyere skolepenger enn det Lånekassen har anledning til å finansiere. Det er ingen tvil om at en del av utenlandsstudentene pådrar seg høy studiegjeld fordi regelverket åpner for store utbetalinger av lån til dekning av skolepenger.

Videregående opplæring og borteboerstipendet

I de senere årene har gjennomføringen i videregående opplæring utviklet seg positivt. For å øke gjennomføringen ytterligere ble det i 2021 lansert en fullføringsreform, som etter planen skal settes i verk fra skoleåret 2024–2025. Reformen får betydning for innretningen av utdanningsstøtten for visse grupper i videregående opplæring, og Lånekassen har gjennom 2022 arbeidet med å forberede tekniske og administrative løsninger i den forbindelse.

Særlig for ungdom fra spredtbygde strøk, hvor avstanden mellom foreldrehjem og nærmeste videregående skole er så stor at det blir vanskelig eller umulig å bo hjemme under skolegangen, må borteboerstipendet antas å ha en god del å si for mulighetene til å kunne ta og fullføre videregående opplæring. Det samme gjelder for ungdom som kommer fra hjem hvor det er vanskelige sosiale forhold, som tilsier at man bør bo utenfor foreldrehjemmet under utdanningen.

Både i skoleårene 2022–2023 og 2023–2024 har borteboerstipendet økt utover forventet prisvekst. Den månedlige stipendsatsen vil være 5 848 kroner i 2023–2024, mot 4 709 kroner i 2021–2022. Dette er en såpass stor økning at det om et par år kan være verdt å forsøke å analysere eventuelle effekter av endringen.

Tilbakebetalingen av studiegjeld

Gjennomsnittsnivået på studiegjelden etter endt utdanning har økt mer enn pris- og lønnsveksten i de siste årene. Dette har opplagt sammenheng med innføringen av 11 måneders studiestøtte, og enkelte andre tiltak av nyere dato som har lagt til rette for høyere låneopptak for visse grupper.

Nyutdannede studenter har i dag generelt bedre inntekt enn studentene for noen tiår siden. De har derfor i utgangspunktet gunstigere forutsetninger for å betjene studiegjelden. Det er mye som tyder på at støttemottakerne tar opp lån over noe lengre tid i dag enn tidligere. Forholdet mellom årlig studiegjeld og årlig gjennomsnittsinntekt gir derfor ikke et godt nok bilde av hvor lett det er for ferdigutdannede studenter å betjene gjelden til Lånekassen. I tillegg betyr flere andre lån enn studielånet mye for privatøkonomien til denne gruppen. Ikke minst har boliglån stor betydning.

Lånekassen har de siste årene jobbet med å bringe frem mer innsikt om de som skal betale ned lånet sitt, tilbakebetalingene. Analysene viser at mange av dem som får betalingsproblemer, har relativt lave lån, som stammer fra støtte til grunnskole eller videregående opplæring. Dette er utdanninger som generelt gir lav uttelling i arbeidsmarkedet. Til tross for lave studielån har mange så lav inntekt at gjeldsbelastningen likevel blir tung å bære. Kunder som får lånet sitt oppsagt, sliter med å gjøre opp for seg grunnet høye forsinkelsesrenter. Konsekvensen er for mange er at det er vanskelig å komme i rute med betalingene sine.

Gjennomgangen har lært oss at det er nyttig og nødvendig å legge til rette for et tettere samarbeid med eksterne aktører. Kunder som har problemer med å betale tilbake studielånet, har ofte sammensatte problemer. Det dreier seg ofte om endringer i livssituasjonen. Tilbakebetaling av studielånet er bare en av mange utfordringer. For å hjelpe disse kundene er det nødvendig å se helheten i kundens livssituasjon og samarbeid med aktører utenfor Lånekassen.

Pandemirelaterte tiltak

Også i 2022 ble det gjennomført særskilte tiltak på utdanningsstøtteområdet på grunn av covid-19-pandemien. For det første ble det lagt til rette for studentenes medvirkning til å håndtere pandemien gjennom å videreføre og utvide en unntaksregel i forbindelse med behovsprøving av stipend. Unntaket innebar at studenter som bidro i helse- og omsorgssektoren og i barnehage- og skolesektoren i 2022 kunne arbeide og tjene hvor mye som helst på dette arbeidet, uten at inntekt fra slikt arbeid får betydning for beregningen av stipendet.

For det andre ble adgangen for tilbakebetalere til å utsette betalingen av regninger utenom den ordinære betalingsutsettelseskvoten på 36 månedlige regninger, videreført i hele 2022. Hensikten med dette tiltaket har hele tiden vært å hjelpe låntakere som havner i midlertidige betalingsproblemer på grunn av pandemirelaterte restriksjoner som fører til tap av inntekt.

I pandemiperioden økte låntakernes bruk av betalingsutsettelse med om lag 65 prosent sammenlignet med de tre foregående årene. Det er ikke mulig å vite hva den enkeltes motiv for å utsette betalingen av studielånregninger er. Men den kraftige økningen fra perioden 2017–2019 til perioden 2020–2022 tyder på at mange låntakere kan ha hatt god hjelp av det ekstraordinære tiltaket.

Bruken av betalingsutsettelse har høyst sannsynlig medvirket til at mislighold av studielån har sunket til et historisk lavt nivå. Så når det fra 2023 ikke lenger vil være adgang til ekstraordinær betalingsutsettelse, og det samtidig ligger an til en høyere studielånsrente i de nærmeste årene, virker det sannsynlig at misligholdet etter hvert vil stige sammenlignet med det historisk lave nivået under pandemiperioden. Lånekassen vil følge nøye med på utviklingen.

Særskilte, midlertidige tiltak knyttet til pandemien – eller til lignende situasjoner – krever mye oppmerksomhet og ressurser i Lånekassen.

Ny studiefinansieringsordning for fleksible utdanningsløp («Fleks»)

Lånekassen forbereder nå en ny, supplerende studiefinansieringsordning som skal gi støtte til fleksible utdanningsløp. I første omgang vil det kun gis lån, ikke stipend. Det vil også etableres funksjonalitet for å kunne tilby fleksibilitet i utbetalingen av støtte. Støtte vil gis til offentlig godkjente utdanninger på fagskole- og universitets-/høyskolenivå. Dette omfatter også korte utdanninger som ikke er støtteberettiget i dagens regelverk.

Lånekassen er i gjennomføringsfasen av prosjektet for etablering av den nye støtteordningen. Gjennomføringsfasen ble startet i mai 2022, og er delt inn i flere trinn. Arbeid med å utarbeide utkast til regelverk for den nye støtteordningen pågår parallelt med utvikling av løsning, og er i rute. Det har vært samarbeid og dialog med departementet for å sikre avklaringer som er nødvendig for at utviklingen skal kunne pågå parallelt med forskriftsarbeidet. Lånekassen har også levert innspill til behov for endringer av utdanningsstøtteleven for å sikre nødvendig hjemmelsgrunnlag for den nye støtteordningen. Prosjektet skal etter planen være ferdig i løpet av 2024, og vil frem til da kreve en stor ressursinnsats, spesielt på produkt- og systemutviklingssiden.

Vi har i 2022 forberedt det som i løpet av 2023 vil bli en tettere dialog med utdanningstilbyderne, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene og andre relevante miljøer, slik at disse er gjort kjent med at Lånkassen tilrettelegger for en ny studiestøtteordning. En viktig suksessfaktor for nye støtteordninger er at vi evner å fange opp endringsbehov og er i stand til å vurdere om ordningene treffer i forhold til det formålet de er etablert for.

3.4.2 Mål 2: En enklere hverdag for alle i utdanning og alle med utdanningsmål

Målet ivaretar det siste formålet i formålsparagrafen i utdanningsstøtteloven, om «at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt». Formuleringen «En enklere hverdag» reflekterer brukervennlighet og effektivitet, og sammenfaller med hovedmålet i regjeringens digitaliseringsstrategi, omformulert til Lånkassens brukermasse. Målet dekker overordnede målsettinger i Kunnskapsdepartementets målbilde i Prop. 1 S (2021–2022). Målet er formulert slik at det favner alle som tar utdanning, og ikke bare de som identifiserer seg som elever og studenter. Ved å bruke begrepet «alle» inkluderer man både elever og studenter, men også voksne, deltidsstudenter i arbeid og tilbakebetalere.

Innledning

Lånkassen har gjort en rekke tiltak i 2022 for både å få bedre og sikrere systemstøtte og for å bedre kundeopplevelsen. Kundene skal få bedre oversikt over kundeforholdet og enklere dialog med oss. Tiltakene er videre forventet å bidra til en reduksjon i antall henvendelser og antall manuelt behandlede klagesaker, som igjen kan medføre raskere og bedre behandling av manuelle saker.

Behandlingstid er også sentralt for saker som behandles maskinelt. Automatiseringsraden viser at Lånkassen behandler de fleste saker maskinelt. Lånkassen er nå nådd et punkt hvor det er krevende å øke automatiseringsgraden ytterligere, uten vesentlige endringer i regelverket. For å sikre rask behandling av søknader og bidra til at studentene får utbetalt støtte til studiestart, ønsker Lånkassen at nye ordninger skal utformes slik at de kan behandles maskinelt.

3.4.2.1 Styringsparameter 2.1: Helhetlige, raske og enkle tjenester, og profesjonell og effektiv saksbehandling

For å svare ut måloppnåelse på styringsparameteren helhetlige, raske og enkle tjenester, og profesjonell og effektiv saksbehandling, har vi valgt å omtale behandlingstid, automatiseringsgrad og brukertilfredshet.

Total behandlingstid

For å måle behandlingstid, er det mest hensiktsmessig å måle behandlingstiden for saksområder med oppgaver som behandles manuelt. Målingen omfatter ikke sakstyper med 100 prosent helmaskinell behandling.

Vi måler en kombinasjon av utvalgte saker¹³ og henvendelser¹⁴, da begge områdene har manuelle oppgaver.

Tabell 4 Tabellen viser total behandlingstid for saker og skriftlige henvendelser i årene 2019–2022.

	2022	2021	2020	2019
Total behandlingstid ¹⁵	12 dager	10 dager	12 dager	12 dager
Volum behandlet totalt av utvalg saker og skriftlige henvendelser	1,32 mill.	1,27 mill.	1,34 mill.	1,16 mill.
Manuelt behandlet volum utvalg saker og skriftlige henvendelser	460 000	436 000	483 000	476 000

¹³ Sakstypene som er inkludert i måling av total behandlingstid er ST01 (tildeling av støtte), ST06 (betalingsutsettelse), ST07 (sletting av renter), ST11 (Søknad om fastrente), ST12 (Avbrutt fastrente), ST24c (permanent overføring til SI), ST27 (Ettergivelse) og ST30 (kontroll). Behandlingstid for saker er målt som antall dager saken har status «Åpen».

¹⁴ Henvendelsestyper inkludert i måling av total behandlingstid er e-henvendelser og øvrige skriftlige henvendelser.

¹⁵ Resultat for total behandlingstid i perioden 2019–2021 er korrigert i forhold til resultat oppgitt i årsrapporten for 2021. En underliggende feil i systemene medførte at saker med status utgår ikke inkluderte data for antall behandlingdager, men sto med 0 som behandlingstid.

Etter en positiv utvikling med nedgang i total behandlingstid i 2021, må vi for 2022 konstatere at total behandlingstid har økt igjen. Dette kan i hovedsak tilskrives en situasjon med mange ubehandlede skriftlige henvendelser ved inngangen til 2022 (24 000) versus 2021 (11 000) – noe som betyr mange henvendelser med lengre behandlingstid enn normalt både i 1. linje og 2. linje, særlig i første kvartal.

Situasjonen med mange ubehandlede henvendelser i kø har også bidratt til at saker knyttet til kontroll av koronalån, som i 2021 hadde relativt kort behandlingstid og dermed påvirket total behandlingstid positivt, i 2022 har fått noe lenger behandlingstid. Samtidig har unntak fra bestemmelsene om 36 måneder betalingsutsettelse grunnet korona hatt en positiv effekt på behandlingstid også i 2022. Dette skyldes at søknader om betalingsutsettelse, som utgjør om lag 25 prosent av volumet, i meget stor grad kan behandles helmaskinelt og dermed behandles i løpet av en dag.

Med økt gjennomsnittlig behandlingstid første halvår og den konsentrerte inkomsten av søknader i høysesongen på høsten var det imidlertid ikke mulig å nå fjorårets resultat på 10 dagers gjennomsnittlig total behandlingstid for året. Behandlingstiden for søknader på tildelingsområdet som må behandles manuelt har likevel vært vesentlig bedre enn fjoråret gjennom hele høsten, etter at det ble iverksatt tiltak både mht. bemanning og informasjon til kundene. Flere studenter har dermed fått finansiering til studiestart.

Automatiseringsgrad

En stor andel av Lånkassens søknader behandles helmaskinelt, noe som innebærer at søknaden ikke er innom en saksbehandler. Gjennom å utveksle data med andre virksomheter innhenter vi opplysninger til behandling av søknaden, uten at kunden må levere inn dokumentasjon. Lånkassen henter opplysninger elektronisk fra blant annet Skatteetaten, lærestedene, VIGO, FS (studieadministrativt system som benyttes av læresteder) og Nav.

Helmaskinell behandling av en større andel saker bidrar vesentlig til å holde behandlingstiden på et akseptabelt nivå. Tabell 5 viser resultatet for total automatiseringsgrad, inkludert sakstyper som er helmaskinelle.¹⁶ Alle sakstyper i saksbehandlingssystemet Modulis er inkludert, men ikke henvendelser.

Tabell 5 Tabellen viser automatiseringsgrad for alle sakstyper i årene 2017 til 2022. Årene vises i motsatt kronologisk rekkefølge.¹⁷

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Automatiseringsgrad	87 %	87 %	87 %	86 %	83 %	81 %
Volum totalt alle sakstyper	1,96 mill.	1,90 mill.	1,85 mill.	1,66 mill.	1,42 mill.	1,41 mill.
Manuelt volum sakstyper	254 000	255 000	247 000	240 000	247 000	271 000

Lånkassen behandler allerede mange saker helmaskinelt. Det er krevende å øke denne andelen uten større forenklinger i regelverket.

Tabell 5 viser et hopp i automatiseringsgrad fra 2020. Det skyldes i høy grad at ordningene som ble etablert for å avhjelpe konsekvensene av pandemien, er utformet for helmaskinell behandling. Dette har bidratt til høy automatiseringsgrad også i 2021 og 2022.

Spesielt har ordningen med ekstra betalingsutsettelse hatt en høy andel maskinell behandling. Hele 95 prosent av søknadene ble behandlet maskinelt.

Samtidig har ordningen ført til færre søknader om sletting av renter, som i stor grad behandles manuelt. Dette har bidratt til å trekke opp automatiseringsgraden på tilbakebetalingsområdet.

Også på tildelingsområdet har vi under pandemien hatt en noe høyere automatiseringsgrad enn tidligere. Årsaken er hovedsakelig færre søknader om støtte til utdanning i utlandet (spesielt til utveksling), som i stor grad må behandles manuelt. Det har samtidig vært en økning i søknader til utdanning

¹⁶ Eksamensomgjøring, valutajustering og innfrielse av lån er eksempler på 100 prosent helautomatiske sakstyper.

¹⁷ Foreløpig resultat 2022 – data per 04.01.23.

innenlands, som i større grad kan behandles maskinelt. For 2022 ser vi imidlertid ikke denne effekten da antall søknader til utveksling har tatt seg opp igjen.

Ordningene tilknyttet pandemien, som har bidratt til særlig høy automatiseringsgrad de siste tre årene, er ikke videreført etter 2022, og for 2023 forventes dermed en automatiseringsgrad på 2019-nivå (86 prosent).

Ny saksmodul med behandling av betalingsutsettelse

Hoveddelen av saksbehandlingsløsningene våre er bygget i standardssystemet Public 360, men med omfattende tilpasninger for å dekke Lånekassens behov. I 2022 leverte vi en ny saksbehandlingsmodul som etter hvert skal erstatte dagens Public 360. Første versjon omfattet støtte for behandling av betalingsutsettelser. Neste versjon bygges nå i forbindelse med Fleks-prosjektet, og vil utvide modulen med saksbehandlingsfunksjonalitet for Fleks.

Overgangen til ny saksmodul vil gjøre det lettere for saks- og kundebehandlere å gjøre endringer, og øke evnen til innovasjon og effektivisering i de manuelle delene av saksbehandlingsprosessene.

Brukertilfredshet

Resultatet fra innbyggerundersøkelsen som Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) gjennomførte i 2021, viser at tilfredsheten hos Lånekassens kunder med de digitale kundetjenestene da var på et tilfredsstillende nivå. For å beholde denne tilfredsheten er Lånekassen avhengig av å kontinuerlig videreutvikle disse tjenestene. I 2022 har vi sett effekten av innføring av differensiert sikkerhetsnivå på Dine sider som ble gjort i siste kvartal 2021. På utviklingssiden har det i 2022 blitt lagt ned betydelige ressurser på å gjøre tjenestene mer universelt utformet. I oktober 2021 oppgraderte vi sikkerhetsnivået på Dine sider og innførte tilgang til mer personlig informasjon og flere tjenester til kunder som logget seg inn med BankID eller tilsvarende. En del av det oppgradering av sikkerhetsnivået åpner opp for, er at kommunikasjon, dokumenter og vedtak med sensitivt innhold (for eksempel legeattester eller søknader om sykestipend) kan sendes via Dine sider. Tidligere har denne type informasjon måtte sendes som fysiske brev. Etter hvert kan all kommunikasjon og alle søknader sendes digitalt både til og fra Lånekassen. Det gjenstår fortsatt mye tjenesteutvikling før alt potensial med denne oppgraderingen er hentet ut. I 2022 har vi sett effekten av dette tiltaket på omfanget av fysiske brev.

Tabell 7 Tabellen viser antall fysiske brev før (2019) og etter (2022) innføringen av sikkerhetsnivå 4. Årene vises i motsatt kronologisk rekkefølge.

	Nov. 21 – Okt.22	Nov. 18 – Okt. 19
Mottatte fysiske brev til skanning og manuell fordeling	20 507	36 922
Utsendte fysiske brev	14 081	25 531
Andel av avtaler om støtte signert på papir	2,9 %	6,2 %

Status på arbeidet med universell utforming av kundetjenestene

I 2022 bestilte Lånekassen bistand fra konsulentfirmaet Useit til å kartlegge i hvilken grad kundetjenestene etterlevde kravene til universell utforming i WCAG 2.1-standarden. De nye lovkravene i WCAG 2.1 gjelder fra og med 1. februar 2023. Hovedkonklusjonen etter kartleggingen er at kundetjenestene generelt fungerer bra, men har noen problemer som påvirker flere brukergrupper. Særlig gjelder dette kunder som er avhengig av skjermleser og tastaturnavigering.

Høsten 2022 har Lånekassen derfor arbeidet med å rette feil på lanekassen.no og Dine sider. Redaktørstyrte rettinger har blitt levert fortløpende. Når det gjelder feil som krever IT-utvikling, har vi prioritert feil som ble definert som enten kritiske og eller av høy viktighet å rette. Dette er feil som har størst betydning for at kundene skal kunne forstå og benytte tjenestene våre. Vi har også startet arbeidet med å bytte ut tilbakebetalingsøknadene, blant annet for å oppfylle kravene til universell utforming.

Vi har publisert tilgjengelighetserklæringer på lanekassen.no, som viser hvilke brudd vi til enhver tid har på de ulike kundetjenestene. Det er 47 lovkrav i WCAG 2.1. og tabell 8 viser statusen per 1.3.22.

Tabell 8 Tabellen viser antall brudd på gjeldende krav til universell utforming (WCAG 2.1) i Lånekassens kundetjenester per 1.3.2022.

Område	Antall brudd
Lanekassen.no	6
Dine sider	8
Statistikksidene	8
Nettsøknadene	17

I tillegg til å publisere tilgjengelighetserklæringer, har vi opprettet en e-postadresse for at kunder og andre aktører kan gi tilbakemeldinger til Lånekassen om universell utforming.

Det har vært et omfattende arbeid å rette feil på løsninger vi har fra før. Løsningene har blitt bedre for kundene, og vi oppfyller flere lovkrav enn før arbeidet startet. Men det gjenstår fortsatt en del arbeid med universell utforming for å etterleve alle lovkravene. Spesielt gjelder dette nettsøknadene hvor det ikke er mulig å tilfredsstille alle kravene med det tekniske rammeverk vi benytter i dag. Disse må derfor lages på nytt og det er en stor utviklingsoppgave.

3.4.2.2 Styringsparameter 2.2: *Finansiering til studiestart*

Denne styringsparameteren omhandler kjernen av Lånekassens virke, nemlig å sikre elever og studenter økonomisk grunnlag for livsopphold til rett tid.

Vi har her valgt å tolke styringsparameteren finansiering til studiestart til hvor stor andel av kundene som har fått utbetalt studiestøtte til studiestart.¹⁸ For Lånekassens mange kunder er det ingen felles dato for studiestart. Vi viser derfor til utviklingen i utbetalinger utover høstsemesteret, og ser noe nærmere på hvordan situasjonen var per 16. august og 31. august, da mange vil ha studiestart i den perioden.

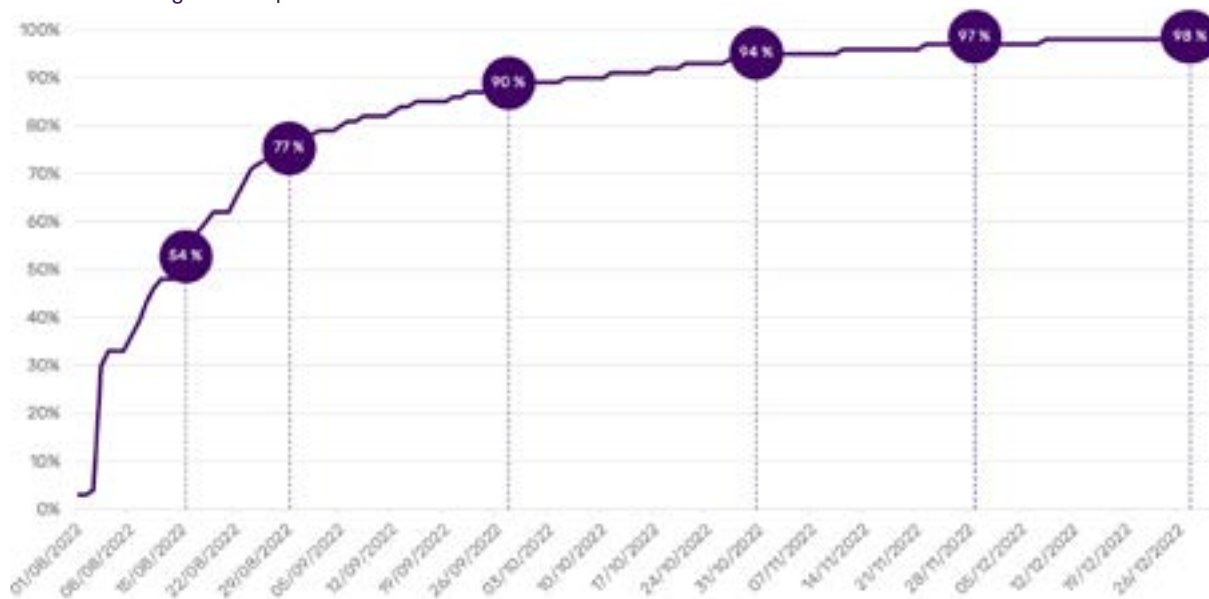
Videre har vi valgt å se nærmere på hvor mange som har fått utbetalt støtte fra Lånekassen etter forskriften om utdanningsstøtte sin tredje del (hovedsakelig høyere utdanning). Vi setter søkelys på denne gruppen delvis fordi majoriteten av disse har støtten fra Lånekassen som sin primære finansieringskilde, og delvis fordi data knyttet til oppmøte på skolen (et krav til utbetaling) varierer i større grad fra skole til skole på lavere nivåer.

En søknad må gjennom flere steg for at Lånekassen skal kunne utbetale støtte. For det første må kundene søke. For det andre må Lånekassen behandle søknaden ferdig og innvilge støtte. For det tredje må kunden signere avtalen. Når avtalen er signert, kan Lånekassen utbetale utdanningsstøtten så lenge vi har mottatt melding om at kunden har møtt (møttmelding) fra lærestedene.

Totalt er det per 31. desember 2022 innvilget støtte til om lag 250 000 kunder etter forskriftens tredje del. 75 prosent av disse kundene hadde innvilget støtte per 16. august. Denne andelen økte så til 83 prosent innen 31.august. I 2022 har det vært en økning i antall innkomne søknader og antall ferdig-behandlede saker innen 16.august sammenlignet med samme tidspunkt i fjor.

¹⁸ Andelen beregnes ut fra hvor mange kunder som har fått innvilget støtte høstsemesteret 2022.

Figur 3 Figuren viser når kunder fikk utbetalt støtten fra Lånekassen. Andelen utbetalt beregnes ut fra antall kunder som hadde fått innvilget støtte per 31. desember.

Tabell 9 Tabellen viser innvilgning og utbetaling av lån og stipend ved studiestart høsten 2022 og 2021.

År	Antall kunder innvilget per 31.12 ¹⁹	Antall kunder utbetalt per 16.08	Andel kunder utbetalt per 16.08	Antall kunder utbetalt per 31.08	Andel kunder utbetalt per 31.08
2022	250 000	135 000	54%	192 000	77 %
2021	251 000	122 000	49 %	193 000	77 %

Den første store utbetalingen til studenter i Norge skjer i starten av august. I 2022 var datoen 4. august, og nærmere 65 000 studenter fikk penger utbetalt denne dagen. Videre var gjennomsnittlig utbetaling per dag i august etter den første utbetalingen ca. 6 200. Per 16. august hadde i alt 135 000 kunder fått utbetalt støtte. Dette er 13 000 flere kunder enn på samme tidspunkt i fjor.

Per 31. august har 192 000 studenter fått utbetalt støtte. Dette er ca. 1 000 færre enn på samme tidspunkt i fjor. I andeler utgjør tallet 77 prosent av alle som har fått tildelt støtte i høstsemesteret 2022.

Det er mange faktorer som påvirker i hvilken grad Lånekassen kan utbetale utdanningsstøtten til studiestart, som beskrevet over, og for måloppnåelsen er det viktig å se nærmere på hvem det er som ikke har fått utbetalt støtte før studiestart, her definert som 16. august. Den gruppen som er særlig interessant er de som har søkt støtte før studiestart, men først fått utbetalt etter. Det vi ser, er at det er en overrepresentasjon av støttemottakere til lavere utdanningsnivåer i denne gruppen. Her vet vi at mange må møte fysisk på lærestedet før lærestedene sender møttmelding til Lånekassen, noe som kan være en av flere grunner til at denne gruppen ikke har fått utbetalt til 16. august. Når vi ser nærmere på når denne gruppen får utbetaling, ser vi at 67 prosent fikk utbetaling i løpet av august, og hele 92 prosent i løpet av september.

For å forbedre måloppnåelsen på denne styringsparameteren, er det i løpet av 2022 gjennomført flere tiltak. Det er satt inn mer ressurser i saksbehandling og på kundesenteret, utført kommunikasjonstiltak med mål om å få inn søknader tidlig og støtte kundene i å fylle utbetalingsvilkår, og videreutviklet digitale flater for å gjøre det enklere å sende inn dokumentasjon. I et mer langsiktig perspektiv vil Lånekassen vurdere ytterligere tiltak innen to hovedkategorier: kontinuerlige forbedringer i systemstøtten for manuell saksbehandling og større strukturelle endringer i hvordan søknad, beregning og utbetaling av rettigheter håndteres. Slike tiltak er ressurskrevende og kostbare, og Lånekassen har på nåværende tidspunkt ikke kapasitet eller plan om å prioritere dette.

¹⁹ Kunder som har fått innvilget støtte, men av ulike grunner ikke får utbetalt støtten, fjernes fra datagrunnlaget så snart støtteperioden er over. Dette gjør at tallene for antall kunder innvilget endrer seg noe over tid. For tidligere år bruker vi tall gjengitt i halvårsrapport påfølgende år.

3.5 Oppdrag fra tildelingsbrev

3.5.1 Prioriteringer og oppdrag, jamfør kap. 4.2

(som ikke omtales andre steder i rapporten) 3.6

3.5.1.1 Studenter i utlandet – studentmobilitet

Stortingsmeldingen «En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning» peker på Lånekassen som et virkemiddel for å få flere studenter til å ta hele eller deler av utdanningen i utlandet. Lånekassen har flere ordninger som er rettet mot studenter i utlandet, og fra studieåret 2022–2023 ble det innført et eget stipend for å stimulere studenter til å ta utvekslingsopphold i noen utvalgte ikke-engelskspråklige samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning. Lånekassen har også utarbeidet to analyser av ordninger til studenter i utlandet og en til vil bli publisert i 2023. Det er viktig for Lånekassen å ha kunnskap om våre ordninger rettet mot studentmobilitet slik at vi kan fortsette å spille en viktig rolle i den videre oppfølgingen av meldingens ambisjoner.

3.5.1.2 Ordningsanalyse

Lånekassens arbeid med å utarbeide analyser av utdanningsstøtteordningene er et sentralt virkemiddel i å utvikle Lånekassen som et fagdirektorat.

I 2022 startet Lånekassen med å publisere analyser på [analyse og statistikkssidene på lanekassen.no](https://lanekassen.no/analyse-og-statistikksidene). Dette arbeidet anser vi som en viktig del av å være et åpent direktorat som deler vår kunnskap og bidrar inn i samfunnsdebatten. Lånekassen har i 2022 publisert tre rapporter som omhandler enkelt ordninger i Lånekassen, flyktningstipendet, støtte til lengre språkkurs og utvidet stipend til skolepenger. Videre har vi publisert en rapport om bruk av studiestøtte blant studenter med innvandrerbakgrunn og en analyse om mislighold av studielånet. 2022 var også det første året hvor vi lagde Utdanningsstøtten 2022 – tall og fakta, som er en rapport som inneholder hovedtall fra Lånekassen for studieåret 2021–2022.

Det har også blitt arbeidet med analyser innenfor studentøkonomi og enkelte andre utdanningsstøtteordninger som vil bli publisert i 2023. Formålet med dette arbeidet er å bygge et godt kunnskapsgrunnlag for videre politikktutvikling i Lånekassen, i departementet og ellers i samfunnet.

3.5.1.3 Samhandling og samarbeid med andre offentlige virksomheter

Samarbeid i Kunnskapssektoren

Lånekassen er representert i styringsgruppen for Kunnskapssektorens datafelleskap, KUDAF-programmet, ledet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir.). Programmet løper over flere år, og skal bidra til å etablere en plattform for deling av data for analyse innad i kunnskapssektoren. Lånekassen deltar også inn i ressursteam for orden i eget hus som er en av innsatsområdene underlagt dette programmet.

Lånekassens deltar også i faggruppe for tjenestekjeder i kunnskapssektoren. Formålet er å utvikle nye, digitale tjenester hvor det brukes resultater fra andre tjenester, slik at tjenester oppleves mer sammenhengende og enklere å bruke. Dette krever innsikt i hvilke tjenester som er aktuelle i en gitt kontekst. Vi har bidratt inn i dette arbeidet og har det med oss i planlegging av fremtidige tjenester.

3.5.1.4 Fagarbeiderforsøket

Lånekassen bidrar i et forsøk i regi av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir.). Forsøket undersøker om økonomi og informasjon om utdanningsmuligheter og karriereveiledning har betydning for fagarbeideres valg av videreutdanning. 62 000 fagarbeidere fikk tilbud om et ekstra lån på 50 000 kroner, som i sin helhet kan slettes når de har gjennomført utdanning. 170 000 fagarbeidere fikk tilsendt informasjon om utdanningsmuligheter og stipend og lån til utdanning, men fikk ikke tilbud om ekstra støtte. Lånekassen har per 31. desember 2022 fått inn 707 søknader om fagarbeiderlån. 620 av disse er innvilget. Det vil være mulig å søke om fagarbeiderlån også for våren 2023.

3.5.1.5 Fremtidens innkreving

Lånekassen er sammen med Politiet, Nav og Brønnøysundregistrene, strategiske samarbeidspartnere med Skatteetaten (SKE) i programmet *Fremtidens innkreving og deltakere i det tverretatlige programstyret*.

Lånekassen har i den forbindelse bistått KD i det tverrdepartementale kontaktforumet som ledes av Finansdepartementet, og gitt innspill til utkast til ny innkrevingslov og deltatt i behovskartleggingen til prosjektet skal utvikle funksjonaliteten for fremtidens generelle grensesnitt mellom SKE og oppdragsgiverne.

Tilbakebetalingsområdet

I forbindelse med fornyelse av innkrevingsområdet, har Lånekassen opparbeidet et grunnlag for helhetlig innsikt på tilbakebetalingsområdet. I siste halvår av 2022 startet arbeidet med å utrede mulig videreutvikling av regelverket for tilbakebetaling. Forenkling og tilrettelegging for dynamisk politikikutvikling er viktige prinsipper i dette arbeidet. Målet er at ordningene skal være lette å forstå for kundene og at forvaltning og utvikling av ordningene kan gjøres effektivt.

3.5.2 Betalingsutsettelse, utnyttning av ordningene

Unntaket som ga kundene anledning til å søke om betalingsutsettelse under pandemien uten å bruke av den vanlige kvoten på 36 utsettelse, ble videreført slik at den omfattet alle regninger med forfall i 2022. Denne muligheten, sammen med høy arbeidsledighet i starten av 2022, har bidratt til at antall betalingsutsettelse var nær 69 prosent høyere i 2022 enn i 2019.

Ordningsen med ekstra betalingsutsettelse ble innført mars 2022 og forlenget i flere omganger. Ved innføringen, og ved hver forlengelse, ble kundene informert gjennom e-post. I tillegg ble budskapet gjort kjent gjennom pressemeldinger både fra Kunnskapsdepartementet og Lånekassen samt i sosiale medier.

Vi så en stor vekst av kunder som søkte om betalingsutsettelse gjennom pandemien. Fra 830 000 utsatte regninger i 2019 til over 1,4 millioner utsatte regninger i 2022. Mange kunder har unngått å havne i mislighold på grunn av ordningen med ekstra betalingsutsettelse. Ordningen gjelder for regninger som forfaller innen 31. desember 2022.

Forlengelse av ordning for sletting av gjeld for lærere i tiltakssonen

Ordningsen for sletting av 20 000 kroner for kvalifiserte lærere som tar arbeid i grunnskolen i Finnmark og Nord-Troms ble lansert som en midlertidig ordning fram til 31. juli 2022. Ordningen ble videreført i statsbudsjettet for 2023, noe som betyr at opptjeningen for lærere kunne fortsette fra 1. august 2022. Ordningen gir rett til sletting av 20 000 kroner i tillegg til det som gis til alle yrkesaktive som bor i Finnmark og Nord-Troms.

Det var i 2022 291 lærere som fikk slettet gjeld etter denne ordningen, mot 359 året før. Vi har ikke gjort analyser av årsaker til nedgangen, men mange låntakere vil naturlig falle fra etter hvert som de har fått slettet all gjeld.

Det ble rundt årsskiftet 2022–2023 gjort flere tiltak for å gjøre kjent at ordningen er videreført.²⁰

Gjennomgang av begrepsbruk i regelverket

Lånekassen har i samarbeid med Skatteetaten gjennomgått begrepsbruken i regelverket, særlig begreper rundt fastsetting av skatt og andre fellesområder mellom de to virksomhetene.

Lånekassen har i tråd med bestilling fra tildelingsbrevet også levert en faglig anbefaling av områder i regelverket vi mener bør justeres. Dette er et faglig innspill fra virksomheten med forslag til justeringer i eksisterende regelverk knyttet til nye kundebehov og endringer i utdanningslandskapet.

²⁰ Det ble sendt e-post til alle bosatt i tiltakssonen samt gjort medieinnslag og utspill i sosiale medier.

Tiltak for å håndtere konsekvensene av covid-19-pandemien

Kommunikasjonstiltak rundt covid-19-pandemien

Lånekassen har samlet alle koronatiltakene på en felles side på eget nettsted, der vi informerer om varigheten av tiltakene, og det vi kan si om eventuelle dokumentasjonskrav. Der det var relevant, ble kundene informert direkte. Det gjelder blant annet unntaket fra inntektsgrensen, hvor alle som har passert inntektsgrensen, får informasjon om unntaket i vedtak om omgjøring.

Unntak fra inntektsgrensen for flere studenter

I hele 2022 kunne studenter som jobbet i helse- og omsorgssektoren, eller i utdanningssektoren (barnehage eller skole) tjene over inntektsgrensen uten å få mindre i stipend. Hensikten med denne midlertidige regelen var at de studentene som bidrar med svært viktig arbeidsinnsats under korona-pandemien ikke skulle måtte velge bort dette av økonomiske hensyn. Unntaket trådte i kraft 1. mars 2020 for helse- og omsorgssektoren, og fra januar 2022 for utdanningssektoren.

Siden Lånekassen bruker tall fra skatteoppgjøret for å kontrollere inntektsgrenser ble det ikke gjennomført en egen kontroll av inntekt, men studenter som tjente over inntektsgrensen i 2022, vil få beskjed om dette i løpet av 2023, og vil da bli bedt om å dokumentere hvor de har jobbet, hvis de mener at de er berørt av unntaket. Lånekassen har derfor oppfordret studentene som jobber i disse sektorene til å ta vare på alle lønns slipper i perioden unntaket gjelder.

Rammeverk for håndtering av IKT-sikkerhetstjenester

I Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev 2022 bes Lånekassen om å vurdere hvorvidt Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) rammeverk for håndtering av IKT-sikkerhetshendelser skal gjøres gjeldende for virksomheten.

En tilknytning til sektorvis responsmiljø (SRM) i sektor vil i praksis, med dagens rammeverk, handle om å motta og videreformidle informasjon relatert til sikkerhetstruende hendelser. Dette harmonerer i stor grad med det som Lånekassen allerede har etablert i dagens bilaterale avtale med NSM.

I samråd med Sikt cybersikkerhetssenter (SRM for kunnskapssektoren) er Lånekassens tilrådning til departementet å fortsette det bilaterale samarbeidet med NSM og gjennomføre en ny vurdering når et revidert rammeverk foreligger.

Gjenbruk og viderebruk av data

Lånekassen har sammen med Sikt og Statistisk sentralbyrå (SSB) sett på hvordan vi kan tilrettelegge data om bruk av våre ordninger for viderebruk for forskere m.m. gjennom microdata.no. Som en del av dette arbeidet har vi jobbet med datakvalitet, rutiner for dokumentasjon og økt sikkerhet ved bruk. Vi har også lagt til rette for mer effektiv tilgjengeliggjøring av analysedata internt.

3.6 Tillegg til tildelingsbrev

3.6.1 Kunnskapskartlegging om støtteordningene for studenter – tillegg til tildelingsbrev 05/22

Lånekassen har sammen med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir.) fått i oppdrag å levere en overordnet kunnskapskartlegging om støtteordningene for studenter, og et forslag til prosess for utvikling av et kunnskapsgrunnlag for videre politikktutvikling. Utgangspunktet for oppdraget er en helhetsvurdering av hvorvidt dagens innretning av studiefinansieringsordningene, studentboliger og annen studentsubsidiering i sum sikrer målet om like muligheter til utdanning.

HK-dir. fikk hovedansvaret for oppdraget, men vi har sammen utarbeidet et notat som ble levert i februar 2023. Lånekassen hadde hovedansvaret for å belyse problemstillinger rundt utdanningsstøtteordningenes bidrag til å sikre livsopphold og arbeid ved siden av studiene. Generelt finner vi at utdanningsstøtte er et forskningssvakt område i Norge, og at det er mange kompliserte sammenhenger mellom støttesystemet og samfunnsutviklingen som gjør at det er vanskelig å trekke konklusjoner om den isolerte effekten av støtteordningene som helhet ut fra øvrig samfunnsutvikling. Det er derfor viktig å fortsette arbeidet med å få opp mer kunnskap.

3.6.2 Strømstipend – tillegg til tildelingsbrev 06/22

Lånekassen sendte fra 3. februar 2022 ut tilbud om et strømstipend på 3 000 kroner for borteboende studenter og elever som våren 2022 betalte for strøm utenom husleien. Tilbudet gikk ut på e-post. Det ble samtidig sendt pressemelding, og informert i sosiale medier.

Av de 230 400 kundene som fikk tilbudet, var det 128 700 som takket ja. Av disse var det 122 800 som signerte og fikk stipendet utbetalt. Til sammen utbetalte Lånekassen 368,4 millioner kroner i strømstipend for våren 2022.

Høsten 2022 ble det på nytt mulig å søke om et strømstipend, denne gangen på 1 500 kroner. Vilkårene var de samme som for det første strømstipendet. Av de 228 000 som fikk tilbudet, er det 122 000 som har fått utbetalt stipendet.²¹ Det er totalt utbetalt 183 millioner i strømstipend for høsten 2022.

3.7 Fellesføringer fra tildelingsbrev

3.7.1 Konsulentbruk

Lånekassen arbeider for å redusere konsulentbruken på områder der det ligger til rette for å benytte interne ressurser og kompetanse. Konsulentbruk er hovedsakelig knyttet til systemutviklingsoppdrag. Rekruttering av IT-ressurser har derfor vært et satsningsområde. Mengden systemutviklingsoppdrag er i stor grad styrt av ordningsendringer og konsulentbruken vil derfor variere fra år til år. Utviklingsprosjekt for ny ordning med støtte til fleksible utdanningsløp (Fleks) har resulterte i økt konsulentbruk i 2022 sammenlignet med 2021. Det er forventet at konsulentbruken vil være høyere enn i 2021 i hele prosjektperioden (2022–2024).

3.7.2 Øke antall lærlinger

Lånekassen har i år hatt fem lærlinger fordelt på tre læreplaner og to lærefag. Det er en økning med to lærlinger fra året før.

I administrasjonsfaget har vi hatt tre lærlinger dette året. To følger læreplan for kontor- og administrasjonsfaget, og en følger læreplan for service- og administrasjonsfaget. I det nye IT-utviklerfaget har vi to lærlinger i år.

I service- og administrasjonsfaget samarbeider Lånekassen med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir.) og Meteorologisk institutt om gjennomføring av læretiden. Lånekassen koordinerer samarbeidet og har arbeidsgiveransvar. Vi deler gjerne erfaringen vår med virksomhetssamarbeid med andre lærlingsvirksomheter, faglige ledere og opplæringskontor. I 2022 har vi deltatt i flere webinarer på konferanser og i Arbeidsgiverportalen.

3.8 Andre aktiviteter

3.8.1 Ny kommunikasjonsstrategi

Lånekassen fikk ny kommunikasjonsstrategi i november 2021, og dette har preget kommunikasjonsarbeidet i 2022. Et av målene i strategien er å etablere Lånekassen som en synlig ekspert på utdanningsstøtte. I 2022 ble det gjort flere tiltak for å bevege oss i den retningen.

En intern innsiktspodcast, der fagfolk forteller om, og diskuterer Lånekassens ordninger, ble lansert i mars. I mai arrangerte vi det første frokostseminar under overskriften «Kaffe med Kassa», og i løpet av året ble det arrangert tre frokostseminarer med interne og eksterne bidragsyttere.

Jubileumsåret har gitt oss en unik mulighet til å snakke om vår rolle i samfunnet. I september lanserte vi den eksterne podcasten «Studietida», der kjente mennesker forteller om egen studietid.

Lånekassen har fått en tydeligere strategisk retning i sosiale medier. Vi har opprettet en Instagram-profil og tatt kontoen i bruk, og vi har økt tilstedeværelsen generelt i de ulike kanalene.

²¹ Tall per 16.2.2023. Tallene er ikke fullstendige, da det fortsatt er innvilgede stipend som ikke er signert for og utbetalt.

3.8.2 Ny strategi for folk og organisasjon – ledelse og medarbeiderskap

Lånekassen fikk ny strategi for folk og organisasjon i 2021. Dette er vår områdestrategi på leder- og medarbeiderområdet. Den understøtter Lånekassens mål, virksomhetsstrategi og målene i statens arbeidsgiverstrategi, og har tre satsingsområder – Samhandling, Kompetanse og Ledelse/selvledelse. Satsingsområdene danner rammen for leder- og medarbeiderutviklingen vår.

I tillegg til at strategien for folk og organisasjon gir ramme for leder- og medarbeiderutvikling, har vi gjennomført en større medarbeiderundersøkelse høsten 2022.

På lederutvikling har vi engasjert en ekstern konsulent, som har hatt innføring i kollegabasert veiledning med utvidet ledergruppe.

3.8.3 En fleksibel arbeidshverdag etter pandemien

Lånekassen har i løpet av 2022 hatt en prøveperiode fra 1. mars og fram til november med inntil to dager på hjemmekontor. Evalueringen viste bred enighet om at hybridkontoret fungerer bra, og fleksibiliteten ble godt mottatt både av ledere og medarbeidere. Det er et generelt ønske om å videreføre hybridkontoret også etter at prøveperioden er avsluttet.

3.8.4 Jubileumskonferansen – Lånekassen 75 år

Lånekassen har siden 1993 arrangert storsamlinger hvert tredje-fjerde år. Samlingene har både et faglig og et sosialt tilsnitt, og er viktig for å styrke fellesskapsfølelsen blant de ansatte ved Lånekassens ulike kontorsteder. Konseptet for årets jubileumskonferanse var «Fra Lånekassen for studerende ungdom til Lånekassen hele livet».

3.8.5 Virksomhetsinterne tiltak innen klima og miljø

I 2022 har Lånekassen gjort konkrete tiltak innenfor klima og miljø. Vi har innført miljøledelse på virksomhetsnivå, og alle kontorsteder i Lånekassen har blitt sertifisert som Miljøfyrtårn. Dette for å sikre at vi har oversikt over lovmessige plikter og overholder disse, samt at vi kan følge opp resultater på miljøeffekt og samtidig sikre verdiskapning og grønn vekst. Vi har gjennomført jubileumskonferansen – Lånekassen 75 år, der vi jobbet systematisk med å redusere klimafotavtrykket vårt og hadde en klar miljøprofil. Lånekassen har etablert en miljøgruppe, egen Yammer-side og vi har fått et klimaregnskap.

3.8.6 FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er relevante for Lånekassen både når det gjelder forvaltning og utvikling av studiestøtteordningene og den administrative driften av virksomheten. Formålsparagrafen for studiestøtteordningene peker mot flere av bærekraftsmålene. Studiestøtteordningene bidrar derfor til bærekraftsmål også utover bærekraftsmål 4 om god utdanning. Det er startet et arbeid med å gå igjennom bærekraftsmålene og gruppere disse, for deretter å prioritere hvilke mål som skal prioriteres i forbindelse med utvikling og forvaltning av studiestøtteordningene, og hvilke mål som treffer prioriteringene i administrativ drift. Så langt har Lånekassen gjennom arbeidet i aktivitets- og redegjørelsesplikten jobbet systematisk med bærekraftsmål 5 om likestilling mellom kjønnene, mål 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst og mål 10 om mindre ulikhet. I arbeidet med Miljøfyrtårn bidrar vi til en positiv miljøeffekt, og vi jobber systematisk med bærekraftsmål 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst, mål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon, mål 13 om å stoppe klimaendringene, mål 14 om livet i havet og mål 15 om livet på land.

4. Styring og kontroll

Basert på kravene som kommer frem av reglementet for økonomistyring i staten og bestemmelser om økonomistyring i staten, er det etablert et helhetlig system for styring og kontroll i Lånekassen. Vi gjennomfører faste, årlige prosesser som danner grunnlaget for styringen av Lånekassen. Prosessene tar for seg kravene og prinsippene fastsatt i økonomireglementet.

4.1 Internkontroll

Lånekassens kvalitetssystem er delt inn i tre hovedområder. Den første er forebyggende aktiviteter som omfatter regelutvikling, tjenesteutvikling og tilrettelegging for åpning av nytt år for behandling av tildeling av støtte eller tilbakebetaling av utdanningslån. Den andre delen består av aktiviteter for overvåkning av produksjon og saksbehandling, herunder avvikshåndtering. Den siste delen er etterfølgende aktiviteter som rapportering, kontroller, evaluering og analyser av tjenestene for å legge til rette for bedre kundedialog og systemtekniske løsninger som skal sikre at kundene har tjenester som er lette å finne, bruke og forstå. Dette har stor betydning for kundenes rettssikkerhet og personvern.

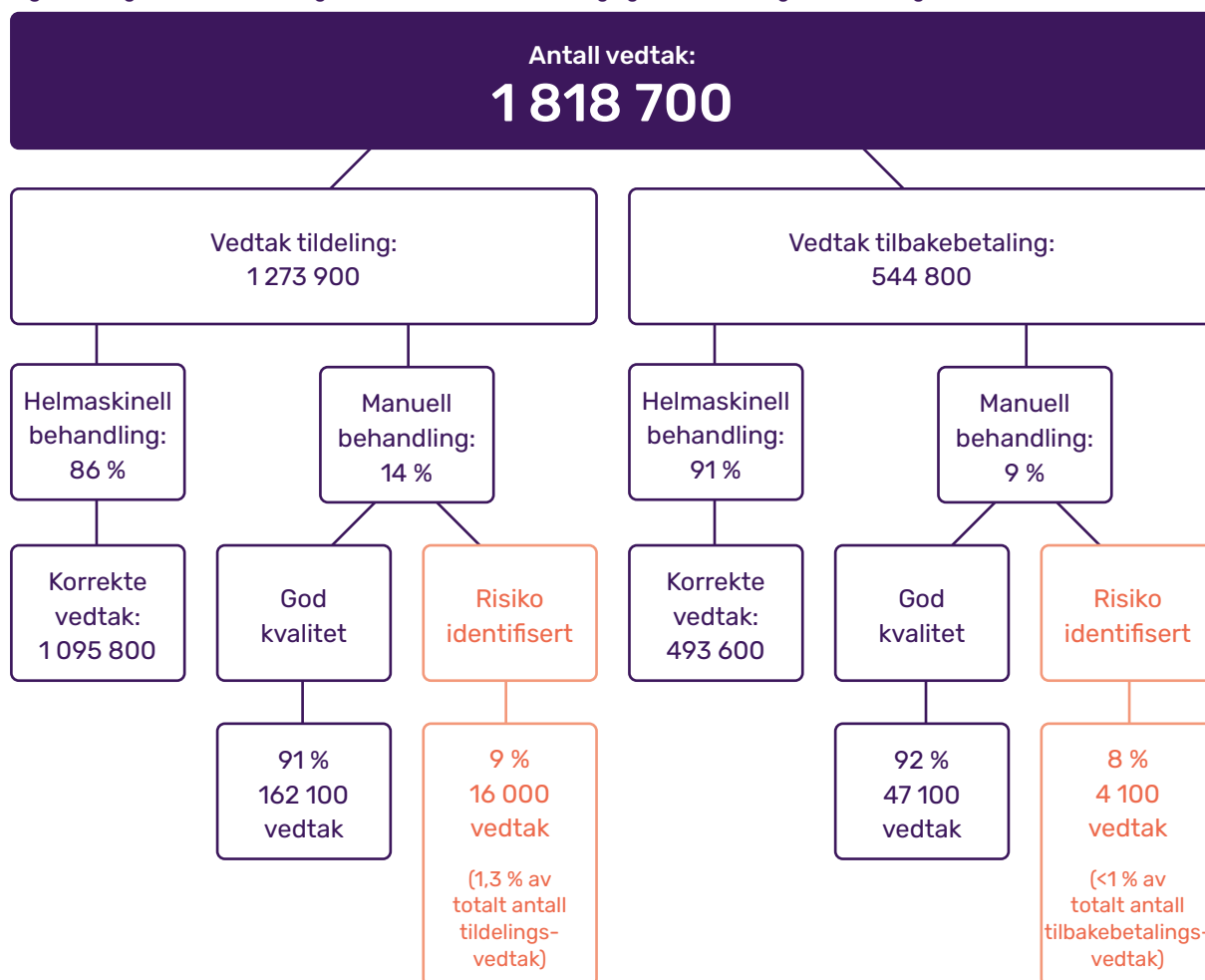
Kvalitetssystemet legger til rette for at forvaltningen av utdanningsstøtteordningen er i samsvar med lover, forskrifter, forvaltningsrettslige regler og andre retningslinjer vi er pålagt å følge. Styringssystemet har dokumentert roller og ansvar, prosesser, retningslinjer og rutiner for tilrettelegging, produksjon, rapportering og endring i saksbehandlingen og støttefunksjonene.

Lånekassen gjennomfører årlig en risikovurdering av ordningene etter utdanningsstøtteloven for å avdekke om det er forhold som kan føre til brist i vedtaks kvaliteten eller i informasjonen som ligger til grunn for behandlingen. Sårbarheter som identifiseres, følges opp med tiltak. Vi har i 2022 hatt oppmerksomhet på å følge opp tidligere identifiserte risikoer knyttet til arbeidsprosesser som tilrettelegger for utvikling, implementering og stabil drift, samt krav til rolledeling, nøkkelkontroller, oppfølging av avvik inkludert rutiner for å sikre gode læringsprosesser.

Lånekassen har gode kontrolltiltak som motvirker misbruk av utdanningsstøtteordningen og sikrer at støtte ikke utbetales på feilaktig grunnlag. I både den maskinelle og den manuelle saksbehandlingen gjennomføres det løpende kontroll av at vilkårene for støtte er til stede før utbetaling eller avskrivning. I den manuelle saksbehandlingen kontrolleres blant annet om dokumentasjonen er ekte, relevant og fullstendig.

Utdanningsstøtteordningen omfatter over 1,8 millioner enkeltvedtak. Kvaliteten på disse vedtakene vurderes som meget god, både med hensyn til informasjonen som ligger til grunn for behandlingen, og selve saksbehandlingen. Kvaliteten på den manuelle saksbehandlingen vurderes også som meget god. Det er en risiko for kvalitetsbrist i de mest komplekse manuelle sakene. Årsakene til kompleksiteten er at det er mange steg i behandlingsprosessen, et komplisert faktagrunnlag med uklar dokumentasjon, og komplekse regler. Samlet mener vi at det er risiko for kvalitetsbrist for om lag 16 000 saker på tildelingsområdet, og om lag 4 100 saker på tilbakebetalingsområdet. Disse sakene utgjør imidlertid kun om lag én prosent av det totale saksomfanget. Samlet vurdering er at vedtaks kvaliteten er meget god.

Figur 4 Figuren viser fordeling av vedtak i 2022 for tildeling og tilbakebetaling av utdanningsstøtte.

4.2 Kontroller

I tillegg til kontroll av vilkår før vedtak fattes i saksbehandlingen, gjennomføres også kontroller etter at vedtak er fattet. Nedenfor omtales de større kontrollene som er gjennomført i 2022.

4.2.1 Utdanning i utlandet – årlig kontroll og sluttkontroll

Lånekassen gjennomfører årlig kontroll og sluttkontroll av faglig progresjon og skolepenger på utlands-søknader. Denne kontrollen sikrer at allerede tildelt støtte har vært korrekt og bidrar til at Lånekassen har korrekte data om faglig progresjon og studieavgifter som grunnlag for neste års helmaskinelle behandling av søknaden om støtte til studenter i utlandet. Vår erfaring etter at vi innførte årlig kontroll er at vi raskere oppdager studenter som ikke har rett til støtte. Lånekassen følger opp sakene fra kontrollen og iverksetter krav om tilbakebetaling av uberettiget støtte og administrative reaksjoner som utestengelse fra videre støtte for en viss periode vurdert ut fra alvorlighetsgrad.

4.2.2 Tilleggs lån korona

Kunder som hadde nedgang i inntekt våren 2021 på grunn av koronapandemien, hadde rett til et tilleggs lån på 26 000 kroner og til å få omgjort 10 400 kroner av dette lånet til stipend i etterkant. Det var ca. 41 800 kunder som fikk dette lånet. Samtlige mottakere ble kontrollert for om de oppfylte vilkårene. 43 prosent fikk omgjort 10 400 kroner til stipend. 57 prosent kunne ikke dokumentere inntektsbortfall på grunn av korona. Disse kundene beholdt lånet på vanlige vilkår, og fikk ikke omgjort til stipend.

4.2.3 Strømstipend

På grunn av høye strømpriser våren 2022 ble det innført et strømstipend. Studenter og elever som hadde strømutfgifter og som ikke bodde sammen med foreldrene, fikk rett til strømstipendet. Lånekassen var bedt om å foreta en stikkprøvekontroll av om vilkårene var oppfylt. En innledende kontroll av 1 000 kunder som var tilfeldig plukket ut, ble gjennomført høsten 2022. Av disse sendte 666 kunder (66,6 prosent) inn korrekt dokumentasjon. Syv kunder (0,7 prosent) sendte inn dokumentasjon, men oppfylte ikke vilkårene for stipendet. I de fleste tilfellene var strøm allerede inkludert i husleien. Disse fikk stipendet omgjort til lån. 327 kunder (32,7 prosent) sendte ikke inn dokumentasjon innen fristen. Disse fikk stipendet omgjort til lån ettersom de ble vurdert å ikke oppfylle vilkårene for stipend.

På bakgrunn av resultatene, gitt at en relativt stor andel kunder ikke sendte inn dokumentasjon, vil kontrollen bli utvidet til rundt 10 prosent av mottakerne, det vil si om lag 12 000 kunder. Kontrollen vil bli gjennomført våren 2023.

4.2.4 Tilleggsstipend ved nedsatt funksjonsevne

Kunder med nedsatt funksjonsevne, som ikke kan ha lønnet arbeid ved siden av utdanningen, kan få tilleggsstipend. Lånekassen gjennomførte våren 2022 kontroll av 1 255 kunder for å undersøke om de tilfredsstilte vilkårene for stipendet. De kontrollerte kundene ble plukket ut fra at de hadde hatt inntekt av en viss størrelse, og de ble bedt om å sende inn dokumentasjon på hva inntekten stammet fra. I en del tilfeller var inntekten opptjent i en annen periode enn den ble utbetalt, og det kunne også være andre årsaker til at inntekten ikke stammet fra arbeid i den samme perioden som de hadde mottatt tilleggsstipendet.

Om lag 60 prosent av de kontrollerte kundene har fått godkjent dokumentasjonen. Om lag 13 prosent har fått omgjort stipendet til lån, og om lag 17 prosent har både fått omgjort stipendet til lån og blitt fratatt rett til støtte i en periode fremover (mellom ett og fire semestre), siden de ikke har dokumentert at inntekten var forenlig med stipendet. Om lag fem prosent av de kontrollerte kundene har fått utvidet svarfrist og er derfor ikke ferdigbehandlet per mars 2023. For den resterende prosentandelen har kontrollen, hovedsakelig på grunn av tekniske årsaker, ikke latt seg gjennomføre som planlagt, og er derfor avsluttet.

4.2.5 Kontrollstrategi

Kontrollene Lånekassen har gjennomført, viser en stor andel som ikke dokumenterer ulike vilkår korrekt. Vi mener derfor at å gjennomføre kontroller er et viktig virkemiddel for å motvirke misbruk av utdanningsstøtteordningen, og sikre at støtte ikke utbetales på feilaktig grunnlag.

Samtidig har erfaringer fra tidligere års kontroller vist at noen kunder senere sender inn korrekt dokumentasjon (i har ikke tall på hvor mange saker dette er tilfelle for). Vi mener at dette er en utfordring ved kontrollen. Det er ressurskrevende for Lånekassen som må vurdere sakene på nytt og eventuelt omgjøre vedtak, samtidig som det ikke er en god situasjon for kundene.

Det er videre begrensede ressurser tilgjengelig for kontroll, ettersom kontrollressurser må avveies mot ressurser til bruk for å nå virksomhetens øvrige mål. Det har blant annet hatt betydning for hvilke områder som har blitt prioritert for kontroll og også hvordan kontrollene på de ulike områdene er blitt innrettet og skalert. Fremover er det viktig at kontrollressursene blir brukt på en måte som er treffsikker og hensiktsmessig. Lånekassen vil i 2023 utarbeide en kontrollstrategi. I denne vil vi gå opp og forankre formålet med kontroller, kriterier for å prioritere kontroller og andre tilknyttede spørsmål.

4.3 Klagesaker

Klagenemnda behandler klager på vedtak som er fattet av Lånekassen og som Lånekassen ikke selv har funnet grunn til å omgjøre som førsteinstans.

I 2022 behandlet klagenemnda til sammen 58 saker. Antallet saker i 2022 representerer en betydelig nedgang sammenliknet med 2021, da klagenemnda behandlet 107 saker. Nedgangen kan ha sin forklaring i reduksjon av antall saker innen spesifikke saksområder der det har vært tidsbegrensede unntak eller praksisendring. Dette omtales i senere avsnitt.

Saksområdene med flest klager i klagenemnda de senere årene er saker som gjelder

- betalingslettelser (betalingsutsettelse/sletting av renter)
- forsinkelse i utdanningen
- sletting av gjeld ved uførhet
- omgjøring av stipend til lån på grunn av høy inntekt eller formue
- begrensninger i den totale perioden en søker kan ha rett til lån og stipend
- saker der klager ikke har overholdt de ulike fristene for å søke om lån og stipend eller andre ordninger

Klagesakene om betalingslettelser gjelder som oftest grensen for antall betalingsutsettelse, der klagerne har fått betalingsutsettelse i så lang tid som de har rett til. For å få flere betalingsutsettelse må de dokumentere rett til sletting av renter for samme periode. Klagerne har imidlertid for høy inntekt til at renter kan slettes, og de kan derfor heller ikke få betalingsutsettelse. På grunn av koronapandemien har Lånekassens kunder også i 2022 fått ekstra betalingsutsettelse. Dette gjaldt også for låntakere som har tidligere hadde brukt opp alle betalingsutsettelse de hadde rett til. Dette har medført at det var færre saker på dette saksområdet i 2022. Koronautsettelse kan også være med på å forklare nedgangen vi har sett i antall klager som gjelder sletting av renter for klager som gjelder overføring av krav til Statens innkrevingsentral.

Klagenemnda har også behandlet klager på konsekvensene av for sen betaling, for eksempel tillagte gebyrer ved purring eller renter som blir regnet etter forsinkelsesrenteloven.

Vi ser at sykdom ofte oppgis av klagerne som årsak til forsinkelse i utdanningen. Lånekassen har unntaksregler som kan brukes i slike situasjoner, men det vil likevel være begrensninger i hvor lang tid det kan gis lån og stipend til forsinkelse på grunn av særlige forhold.

Uføresakene har ofte handlet om at inntekten er for høy i det aktuelle kalenderåret, for eksempel ved etterbetalinger. For å få slettet gjeld, må en låntaker ha varig nedsatt inntektsevne. Låntakere som har søkt om sletting av gjeld, har derfor blitt oppfordret til å søke på nytt, og for nytt regelverksår, dersom inntekten har blitt lavere og skatteoppgjøret ikke lenger inneholder inntekt fra etterbetaling. Mange låntakere har likevel ønsket å prøve saken sin for klagenemnda. Lånekassen endret behandlingspraksis i 2021 og ser nå bort fra etterbetaling av trygdeytelser/pensjonsytelser dersom låntakeren har dokumentert dette. Tiltaket fører til bedre forvaltning, som igjen bidrar til måloppnåelse. Dette har ført til langt færre klager innen dette saksområdet i 2022 enn tilfellet har vært foregående år.

Det ble ikke gitt medhold i noen av klagesakene. Det har vært få medhold i klagenemnda de seneste årene. Generelt har klagenemnda støttet Lånekassens praktisering av regelverket og hatt få bemerkninger til Lånekassens praktisering av de ulike bestemmelsene. Klagenemnda legger i sin behandling betydelig vekt på konsekvent og langvarig praksis. Lånekassens regelverk er dessuten innrettet for masseforvaltning og det er få bestemmelser hvor det kan utøves skjønn.

4.4 Oppfølging av oppdrag til Skatteetaten, divisjon innkreving

Lånekassen ivaretar eier- og kreditoransvaret i oppfølgingen av oppsagte lån, herunder å følge opp samarbeidet med Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN, tidligere Statens innkrevingsentral).

Lånekassen skal påse at innkrevingsarbeidet er i samsvar med regelverket og forebygger tap.

Lånekassen skal føre kontroll med de utkontrakterte arbeidsoppgavene som SKE/IN utfører som

omfatter innkreving av oppsagte utdanningslån, oppfølging av pant og gjeldsordning for kunder med ikke oppsagte lån.

Stikkprøvekontrollen for saker behandlet i 2021 viser at det er gjennomgående god saksbehandling og godt dokumenterte beslutninger. Stikkprøvekontrollen ble gjennomført i slutten av 2022, og den omfattet kontroll av Skatteetatens saksbehandling i perioden 1. november 2020–31. oktober 2021. Det ble trukket ut 84 saker fordelt på søknader med vedtak om avslag og innvilgelse av gjeldsordning (rettslig og utenrettslig) og ettergivelse av krav som ikke anses mulig å inndrive på oppsagte/ikke oppsagte lån og vedtak om foreldelse. Lånekassen undersøkte om sakene var behandlet i samsvar med saksbehandlingsrutiner, rutiner for oppfølging av sakene, dokumentasjonen og faglig vurdering. I kontrollen var det fem saker der vi ønsket en nærmere vurdering fra Skatteetaten av bakgrunnen for de beslutningene som var tatt i sakene. Vi har fått en fyllestgjørende forklaring, og det er iverksatt konkrete tiltak for å forebygge lignende mangler i behandlingen fremover i tid. Lånekassens vurdering er at det ikke er behov for å iverksette ytterligere tiltak. Begge virksomheter ser et behov for å utrede om det er mulig å iverksette ytterligere tiltak for å forebygge foreldelse av krav og da særlig krav som inndrives i utlandet.

Rutinene for innkreving legger til rette for at riktige og hensiktsmessige innkrevningstiltak iverksettes for å redusere risikoen for tap. På grunn av en teknisk feil hos SKE/IN måtte avskrivning av foredede renter utsettes til 2023 som i sum utgjør om lag 3,3 millioner. Selv med dette beløpet har vi i 2022 redusert både antall og beløp som er avskrevet som tap.

Antallet kunder med oppsagte lån er lavere enn tidligere år, innkrevningstiltakene har resultert i at kundene har betalt i et høyere beløp enn tidligere år og omfanget av kunder med alvorlige og grovt betalingsmislighold er lavere enn tidligere. I 2022 har kunder med oppsagt lån hatt mulighet for ekstraordinær betalingsutsettelse på grunn av korona. Dette kan være forklaringen på fortsatt nedgang i antallet kunder med oppsagt lån.

Tabell 10 Tabellen viser en oversikt over antall kunder med oppsagt lån, utestående gjeld og innbetalt beløp.

År	Antall kunder med oppsagte lån	Utestående gjeld	Innbetalt på oppsagte krav
2020	20 465 ²²	3,98 milliarder kroner	428,4 millioner kroner
2021	18 031	3,65 milliarder kroner	436,5 millioner kroner
2022	17 649	3,68 milliarder kroner	443,6 millioner kroner

Samlet innkrevingsprosent for 2022 er på 12,09 som er på nivå med 2019 som er å betrakte som et normalår. 2020 og 2021 var preget av redusert innkrevingsaktivitet på grunn av koronapandemien.

Ny samarbeidsavtale ble undertegnet i desember 2022. Revisjonen er en oppdatering og innebar ingen realitetsendringer.

4.5 Personvernombudet

Lånekassens personvernombud har ivaretatt sin rådgiver- og kontrollfunksjon i henhold til rammene gitt for dette.

I 2022 er det etablert en vikarordning som ivaretar oppfølgingen av henvendelser til personvernombudet ved fravær.

4.6 Sikkerhet og beredskap

Lånekassen jobber helhetlig og langsiktig med sikkerhet i virksomheten. Styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerhet i kunnskapssektoren ligger til grunn for vårt arbeid, med informasjonssikkerhet og sikkerheten i HMS som et integrert område. Informasjonssikkerhetsarbeidet baserer seg på rammeverket ISO 27001.

²² 2,8% av alle tilbakebetalere.

I 2022 fikk ledelsen for første gang en samlet og helhetlig gjennomgang av sikkerhetsområdet i Lånekassen (tidligere kun fått en gjennomgang av informasjonssikkerhetsområdet).

De to viktigste funnene fra ledelsens gjennomgang var at Lånekassen manglet et dokumentert styringssystem for sikkerhet, og at avvikssystemet ikke fungerer etter hensikten på sikkerhetsområdet. Styringssystem for sikkerhet er nå dokumentert tilfredsstillende, og vi arbeider videre med å forbedre avvikssystemet.

4.6.1 Prosjekt sikkerhetsrigg

Det ble etablert et Prosjekt sikkerhetsrigg i 2022, etter pålegg fra departementet og som oppfølging av ledelsens gjennomgang på sikkerhetsområdet. En del av prosjektets formål var å identifisere våre verdier, kritiske funksjoner og innsatsfaktorer. Vår overordnede verdi ble vurdert til å være vår evne til å sikre livsopphold for de studenter som oppfyller vilkårene for lån og stipend.

Et bortfall av Lånekassens evne til å sikre slike livsopphold vil utvilsomt ha store negative konsekvenser for den delen av Norges befolkning som er avhengige av studiestøtte for å overleve. Vår evne til å opprettholde vårt samfunnsoppdrag i fred, krise og krig er derfor en viktig driver for vårt samfunns-sikkerhetsarbeid og faller inn under Lånekassens samfunnsoppdrag og er et bidrag til å sikre samfunnet grunnleggende funksjonalitet og befolkningen grunnleggende sikkerhet.

4.6.2 Risiko- og sårbarhet (ROS)

Det ble ikke gjennomført en egen samlet risiko- og sårbarhetsanalyse innenfor sikkerhet i 2022, men ROS-analysen fra 2019 er gjennomgått og risiko ble vurdert. ROS-analysen fra 2019 på sikkerhet og beredskap omfatter informasjonssikkerhet og deler av HMS-sikkerhet på et overordnet nivå. Den ligger til grunn for det videre arbeidet med sikkerhet i Lånekassen. Lånekassen skal lage en ny samlet ROS-analyse på sikkerhetsområdet i 2023.

4.6.3 Krisestab og -øvelse

26. april ble det satt krisestab i Lånekassen og Dine sider ble stengt da det ble avdekket en hendelse med brudd på personvernlovgivningen.

Kriseøvelsen i regi av Kunnskapsdepartementet (KD) for 2022 ble gjennomført som en diskusjonsøvelse den 14.–18. november. Øvelsen var planlagt under ledelse av KD, og i samarbeid med KD og resten av sektoren, som et ledd i «prosjekt sikkerhetsrigg». Både faste medlemmer av kriseledelsen og stedfortredere deltok. Formålet med øvelsen var økt bevissthet blant toppledernivået om problemstillinger, roller, behov og ressurser i kunnskapssektoren ved en krisesituasjon som truer nasjonal sikkerhet, samt å identifisere konsekvenser og nødvendige tiltak ved langvarig bortfall av sentrale verdier i kunnskapssektoren.

Gjennom evalueringen ble det avdekket flere større og mindre læringspunkter, som bedre intern samhandling, bedre varsling om avvik, bedre organisering av personvernombudsrollen og en tydeliggjøring av ansvar, roller og samarbeid internt ved slike uønskede hendelser.

Øvelsen i 2022 viste også at vi trenger å trene på samhandling og koordinering i sektoren. Nettverk innenfor sentrale roller som f.eks. kommunikasjonsdirektører kan bidra til dette. Alt i alt var det en meget god øvelse, og en meget god håndtering i kriseledelsen og av fagpersoner. Vi trenger en sentral plan for hvordan sikkerheten kan «skrus opp et hakk» i sektoren ved en tilsvarende hendelse/scenario.

4.7 Informasjonssikkerhet

Lånekassens styringssystem for informasjonssikkerhet baserer seg på rammeverket i standarden ISO 27001. Målet med arbeidet er å tilstrebe at sikringstiltak innføres der de har størst effekt opp mot et stadig skjerpet trusselbilde.

2022 har i stor grad vært preget av Russlands invasjon av Ukraina, i tillegg til en fortsatt og vedvarende høy trussel fra cyberkriminelle. Lånekassen har som følge av dette evaluert egne prosesser og rutiner for håndtering av alvorlige digitale angrep, herunder egen tilknytning til rammeverk for håndtering av alvorlige digitale hendelser redegjort for tidligere i rapporten. Det er også jobbet systematisk med reduksjon av sårbarheter i egne applikasjoner og arbeidsverktøy, for å redusere angrepsflaten fra internett og øke egen evne til å oppdage slike angrep.

Årlig brukerkontroll er gjennomført som del av interne årlige kontrollaktiviteter. Kontrollen avdekket ingen systematisk svikt i Lånekassens brukeradministrasjon. Videre er det gjennomført kvartalsvis sårbarhetsanalyser, kode-gjennomganger av kundeeksponerte tjenester og penetrasjonstester av Lånekassens IT-infrastruktur. Funn fra disse øvelsene er håndtert som del av løpende forvaltning i IT.

4.8 Data og informasjonsforvaltning

Vi har jobbet med orden i eget hus for innhenting og utlevering av data. Vi har også sett på muligheten for å gjøre dokumentasjon om bruk av data i Lånekassen lettere tilgjengelig for et bredere publikum.

Arbeid med modernisering av vårt grunnlag for viderebruk av data til produksjonsoppfølging og ordningsanalyse fra 2021 har fortsatt inn i 2022. Det har vært lagt mye innsats i å øke modenheten på forståelse av hvordan vi bør arbeide med data, og hvordan vi kan tilrettelegge for en sikker og enkel arbeidshverdag for datautviklere, dataforskere og analytikere.

4.9 Personalmessige forhold

4.9.1 Organisasjonsendringer

Avvikling av Lånekassens styre

Kunnskapsdepartementet har besluttet å avvikle ordningen med virksomhetsstyre i Lånekassen etter inneværende styreperiode den 31. desember 2022, og endrer nå styringsmodell for Lånekassen slik at den blir likere det som ellers er vanlig for statlige virksomheter. Samarbeidet skal formaliseres i 2023.

Ny administrerende direktør fra 2023

Administrerende direktør sa opp sin stilling høsten 2022. Ny direktør ble ansatt den 23. desember 2022. Den nye direktøren er Kjetil Moen, som kommer fra stillingen som direktør for virksomhetsstyring i Skatteetaten. Han tiltrer stillingen i mars 2023.

HR som egen stab

Etter forhandlinger med de tillitsvalgte ble det besluttet å skille HR ut som egen stab fra 1. september 2022. Tidligere stab for styring og organisasjonsutvikling (SO), hvor HR var en underliggende seksjon, ble gitt nytt navn som styrings og økonomistaben (SØ). SØ består nå av en regnskapsseksjon og en styringsseksjon. Som resultat av organisasjonsendringen, satte direktøren i gang en ny gjennomgang av stabenes roller og organisering. Dette arbeidet vil fortsette i 2023. Både leder for HR-stab og SØ-stab sitter i toppledergruppen.

Ny organisering av og nytt navn på Utviklingsavdelingen (UA)

Etter en gjennomgang av organiseringen i UA i 2021 ble en ny organisasjonsmodell innført og ny avdelingsdirektør ansatt fra 1. juni 2022. Avdelingen endret samtidig navn fra Utviklingsavdelingen til Utdanningsstøtteavdelingen. Alle mellomlederstillinger i avdelingen er per februar 2023 permanent bemannet.

Nytt ledersjikt i Saksavdelingen

I saksbehandlingsavdelingen ble det i løpet av første halvår iverksatt en organisasjonsendring i form av et nytt ledersjikt. Avdelingen er nå styrket med elleve gruppeledere som kombinerer førstelinjeledelse med operativ saksbehandling. Bakgrunnen for organisasjonsendringen var stort kontrollspenn for lederne i avdelingen. Formålet med styrket ledelseskapasitet er dermed å få mer tid til oppfølging og kompetanseutvikling for den enkelte kunde- og saksbehandler, samt å frigi tid hos ledergruppen i avdelingen til utviklingsoppgaver.

Endringer i kontorstruktur – omstillingsperioden avsluttet

Kontorstrukturen i Lånkassen har vært i endring siden 2017 da det ble besluttet at kontorene i Tromsø og Bergen skulle legges ned for å sikre større og sterkere fagmiljøer. Samtidig ble det besluttet at kontorene i Ørsta, Stavanger og Trondheim skulle bygges opp, blant annet ved å redusere andelen av Lånkassens ansatte som jobber ved hovedkontoret i Oslo. Kontoret i Tromsø ble lagt ned i 2020. Kontoret i Bergen ble lagt under Stavanger fra 2022, og det fysiske kontorstedet i Bergen vil bli avviklet innen utgangen av 2023.

Kunnskapsdepartementet (KD) besluttet at omstillingsperioden ble avsluttet 1. januar 2023 ettersom formålet med omstillingen anses som oppnådd. Fagmiljøene i Ørsta, Stavanger og Trondheim er styrket. I tillegg er det i dag en større andel av de ansatte i Lånkassen som jobber ved et regionskontor enn før omstillingen.

4.9.2 Inkluderende arbeidsliv (IA) og inkluderingsdugnaden

Det overordnede målet for IA-samarbeidet er å skape et arbeidsliv med plass til alle gjennom å forebygge sykefravær og frafall, og på denne måten bidra til å øke sysselsettingen. Partssamarbeidet om inkluderende arbeidsliv fungerer godt i Lånkassen.

I 2022 hadde vi 47 utlysninger og registrerte totalt 1 623 søkere. Av disse var 133 personer i målgruppen for inkluderingsdugnaden. Lånkassen har i alle rekrutteringsprosesser vurdert personer i målgruppen og invitert aktuelle kandidater til intervju. Det er etablert praksis i Lånkassen at arbeidstakere i målgruppen skal vurderes likt med andre arbeidstakere ved ansettelse. I 2022 er fem prosent av ansettelsene av målgruppen.

I løpet av 2022 har vi lagt vekt på å skrive inkluderende stillingsannonser. Noen av søkerne som registrerer seg med hull i CV faller ikke innenfor kriteriene for målgruppen, og vi antar at noen av søkerne med nedsatt funksjonsevne ikke ønsker å opplyse om dette i søknaden. Det kan derfor være vanskelig å fange opp ansettelse i målgruppen.

Lånkassen har som målsetning å tilrettelegge arbeidsplassen slik at ansatte som får behov for tilpasset arbeidssituasjon på grunn av funksjonsproblemer, så langt som mulig kan fortsette i arbeid.

Vi har flere tiltak for å styrke inkluderingen. Blant annet praktiserer vi at alle ledere skal gjennomføre kurs om mangfoldsrekruttering. Vi har også som praksis at det alltid innkalles minst én kvalifisert søker fra målgruppen. I innstillingen må det grunngis hvorfor den som er intervjuet, ikke blir vurdert som godt nok kvalifisert. Ansettelsesrådet besitter god kunnskap om håndteringen av inkluderingsdugnaden i rekrutteringsarbeidet og samarbeider tett med rekrutterende ledere. Vi er opptatt av at inkluderingsdugnaden gjennomføres alt fra kunngjøringstekster til gjennomføring av ansettelsesprosesser.

Ved anskaffelse av rekrutteringstjenester stiller vi krav om at leverandøren har kompetanse om inkluderingsdugnaden i staten.

4.9.3 Aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP)

Lånkassens personalpolitikk gjelder for alle ansatte og bygger på likeverd for medarbeidere uavhengig av kjønn, alder, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion eller seksuell legning. En partssammensatt arbeidsgruppe jobber med å avdekke om det finnes likestillingsutfordringer i Lånkassen. Gruppen jobber aktivt med å kartlegge og vurdere tiltak, slik at vi kan jobbe målrettet og planmessig med å skape mer likestilling og hindre diskriminering.

I år har vi hatt spesiell oppmerksomhet på å rekruttere for mangfold, ved å øke ansettelse i målgruppene for inkluderingsdugnaden, og få jevnere kjønnsbalanse i søkermassen til utlyste stillinger på IT. Vi ser at vi har færre kvinnelige søkere til disse stillingene enn vi skulle ønske, og vi har derfor gjort noen justeringer i våre utlysningstekster ved å redusere bruk av typiske «maskuline» ord, og samtidig utvidet kvalifikasjonskravene noe. Vi forsøker ved anledning også å nå direkte ut til kvinner i IT gjennom deltakelse på

ulike samlinger, markering av 8. mars på sosiale medier, og profilering av våre kvinnelige ansatte på våre nettsider og i kampanjer. Vi kommer til å jobbe kontinuerlig med dette også i tiden fremover.

Arbeidet med aktivitets- og redegjørelsesplikten er vedlagt som egen rapport.

4.9.4 Turnover

Turnover i 2022 omfatter både naturlig og forventet turnover, men også uønsket. Total turnover ligger innenfor normalen og er 14 prosent. Dette er en økning av turnover siden 2021 da den var 12 prosent. Økningen gjenspeiler turnover i samfunnet generelt. Spesielt er IT-personell vanskelig å rekruttere og beholde. Det er positivt at våre ansatte er attraktive i arbeidsmarkedet. Vi må likevel se på tiltak for å hindre uønsket turnover der tapet av kompetanse hindrer ønsket utvikling.

4.9.5 Pensjonsalder

Pensjonsalder ved fratreden sank i 2022. Flere av de som pensjonerte seg, valgte å gå av med avtalefestet pensjon (AFP) enn i tidligere år. Gjennomsnittlig pensjoneringsalder i staten er 64 år.

Tabell 11 Antall personer som har pensjonert seg og gjennomsnittlig pensjonsalder 2018 til 2022.

	2022	2021	2020	2019	2018
Antall personer som har pensjonert seg	4	10	8	10	6
Gjennomsnittlig pensjonsalder	63,3	66,2	64,9	64,9	66

4.9.6 Personalstatistikk

Beslutningen tilknyttet manuell saksbehandling i Oslo og andel ansatte i Oslo har også fortsatt i 2022, i samsvar med nedbemanningsplan om at saksbehandlere i Oslo ikke skal erstattes med nye ansatte i Oslo. All rekruttering av nye saksbehandlere har derfor foregått ved kontorene i Trondheim, Ørsta og Stavanger, med unntak av at kundesenteret i Oslo som har ansatt flere kundebehandlere, både på fulltid og på deltid.

Når det gjelder utviklingen i antall ansatte og årsverksforbruk, viser vi til resultater i tabellen nedenfor. Utviklingen i antall ansatte og årsverk i perioden 2018–2022 viser en markant økning, og antall nye ansatte er doblet sammenlignet med tidligere år. Det er igangsatt tiltak for å erstatte konsulentbruk på IT-området med egne ansatte. Rekruttering av ansatte til stillinger på IT-området har vært med arbeidssted Oslo, Trondheim eller hjemmekontor. Lånkassen har også besluttet å erstatte bruken av midlertidig sesongarbeidskraft med faste deltidsansatte samt innført et nytt ledernivå i saksbehandlingen grunnet for stort kontrollspenn. Bemanningen er også styrket for å møte forventninger tilknyttet økt kundemasse, endringer i kundegrupper, økt kompleksitet i systemforvaltningen og for å møte økte forventninger og oppgaver tilknyttet direktorats rollen.

Tabell 12 A) Tabellen viser midlertidige stillinger og stillingsandel fordelt på kjønn i 2022.

B) Tabellen viser kjønnsbalanse, lønnsgjennomsnitt og antall ansatte totalt i 2022.

C) Tabellen viser kjønnsbalanse og lønnsgjennomsnitt per stillingsgruppe i 2022.

A)		Totalt antall ansatte	Deltid		Fulltid	
Type	År		K	M	K	M
Faste	2022	375	3 %	2 %	54 %	40 %
Midlertidige	2022	3	0 %	0 %	67 %	33 %

B)		Totalt antall ansatte	Kjønn (%)		Lønn (gjennomsnittlig månedslønn)	
Type	År		K	M	K	M
Faste	2022	375	58 %	42 %	50 818	53 556
Midlertidige	2022	3	67 %	33 %	39 367	43 808

C)		Totalt antall ansatte	Kjønn (%)		Lønn (gjennomsnittlig månedslønn)	
Tittel	År		K	M	K	M
Toppleder	2022	6	83 %	17 %	99 988	126 999
Mellomleder	2022	29	62 %	38 %	68 814	72 791
1364 Seniorrådgiver	2022	137	50 %	50 %	55 573	60 030
1434 Rådgiver	2022	99	55 %	45 %	45 919	46 517
1408 Førstekonsulent	2022	95	69 %	31 %	42 508	42 193
Andre	2022	12	58 %	42 %	36 211	34 513

4.9.7 Sykefravær

Lånekassen har i snitt 6,3 prosent sykefravær. De siste årene har vi hatt som mål å ikke overstige 5,5 prosent i den enkelte avdeling. Ingen av avdelingene nådde dette målet i 2022.

Lånekassen har rutiner for systematisk og god oppfølging av sykmeldte medarbeidere i tråd med gjeldende lovverk. Rutinen blir fulgt. Sykefraværet har gått opp igjen, etter det laveste nivået i 2020. I 2020 vurderte vi at hjemmekontor og utvidet fleksitid hadde positiv effekt på sykefraværet. Etter noen år med «koronalavt» sykefravær er vi igjen oppe i et forholdsvis høyt sykefravær. Om det skyldes mer smitte i samfunnet, at medarbeiderne ikke lenger velger å jobbe hjemmefra når de er syke eller annet, er det vanskelig å konkludere med. Trenden gjelder også sammenlignbare bransjer.

Tabell 13 Tabellen viser Lånekassens sykefravær (uten feriefradrag) 2020-2022.

År	Egenmeldt 1-3	Legemeldt 1-3	Egenmeldt 4-16	Legemeldt 4-16	Legemeldt 16+	Totalt ²³
2022	1,29 %	1,4 %	0,47 %	0,6 %	3,77 %	6,3 %
2021	0,87 %	0,09 %	0,19 %	1,03 %	2,47 %	4,7 %
2020	0,85 %	0,08 %	0,19 %	0,85 %	2,00 %	4 %

²³ Før 2021 rapporterte Lånekassen etter Navs metode som inkluderer feriefradrag. Fra 2021 bruker vi Statistisk sentralbyrås (SSBs) metode som er uten feriefradrag. Dette vil ha veldig lite å si for tallene på årsbasis. Tallene for tidligere år er korrigert i tabellen.

5. Vurdering av fremtidsutsikter

I jubileumsåret 2022 har Lånekassen feiret sin stolte historie og viktige samfunnsoppdrag, og samtidig for alvor kjent på utfordringer for fremtiden.

Bare de siste ti årene har kundemassen til Lånekassen økt med 22,6 prosent fra 982 000 i 2013 til 1 203 500 i 2022. Det er grunn til å tro at den sterke veksten skyter ytterligere fart når Lånekassen etter planen tilbyr nye ordninger for voksne som trenger kompetansepåfyll fra siste halvår 2024.

Nærmeste par år vil prosjektet for støtte til fleksible utdanningsløp (Fleks) kreve det meste av utviklingskapasitet og -ressurser i Lånekassen. Kun gjennom tøffe prioriteringer vil Lånekassen klare å levere nye ordninger allerede fra 2024. Som utviklingsorganisasjon er Lånekassen under sterkt press, både på grunn av økende behov for IT-kompetanse i et arbeidsmarked med hard konkurranse om teknologer, og grunnet endringstakten på teknologi, regulatoriske endringer og samfunnsbehov. Kommende år vil handle om å prioritere måloppnåelse på oppdrag med tidfestede milepæler, fremfor gjennomføring med målsetning om effektiv forvaltning i et langsiktig perspektiv. Lånekassen har gjennomført en vurdering av status for dagens kjernesystemer, som viser at det er et behov for å planlegge modernisering eller erstatning av kjernesystemene. Stabile og effektive IT-systemer er helt avgjørende for at Lånekassen skal kunne levere godt tilpassede tjenester til sine brukere og innfri på målene som settes for virksomheten. Lånekassen må ta et strategisk valg for modernisering og videre utvikling av kjernesystemene. Det forutsetter ny finansieringsmodell med økt driftsbudsjett. Alternativet er å starte et omfattende IT-prosjekt med øremerkede midler, for å skifte ut kjernesystemene.

Lånekassen har gjennomført en vurdering av status for dagens kjernesystemer, som viser at det er et behov for å planlegge modernisering eller erstatning av kjernesystemene. Stabile og effektive IT-systemer er helt avgjørende for at Lånekassen skal kunne levere godt tilpassede tjenester til sine brukere og innfri på målene som settes for virksomheten. Lånekassen må ta et strategisk valg for modernisering og videre utvikling av kjernesystemene. Det forutsetter ny finansieringsmodell med økt driftsbudsjett. Alternativet er å starte et omfattende IT-prosjekt med øremerkede midler, for å skifte ut kjernesystemene.

Lånekassen har de siste årene styrket sin rolle som direktorat for utdanningsstøtte, blant annet gjennom å bygge kompetanse og etablere nye fagmiljøer. Det er i 2022 gjennomført omorganisering av avdelingen som forener arbeidet med analyse, regelverksforvaltning og ordningsutvikling med videre digital transformasjon av Lånekassen som virksomhet. Det er også startet et arbeid for å sikre bedre kraft i innovasjon og utvikling av tjenester gjennom helhetlig prioriteringer og effektive arbeidsprosesser på tvers av virksomheten.

Lånekassen går inn i 2023 med full fart på utvikling av støtte til fleksible utdanningsløp (Fleks), og ufrivillig sparebluss på mye annet grunnet ressursituasjonen. Derfor er det viktig for Lånekassen å jakte interne forbedringer og effektive prosesser, men også nødvendig å påvirke rammebetingelser for å kunne løse samfunnsoppdraget på en best mulig måte.

6. Årsregnskap

6.1 Ledelsens kommentar til årsregnskapet

6.1.1 Formål

Lånekassen er et ordinært statlig forvaltningsorgan underlagt Kunnskapsdepartementet. Lånekassen har hovedkontor i Oslo og kontorer i Stavanger, Trondheim og Ørsta. Virksomheten har vært ledet av et styre oppnevnt av Kunnskapsdepartementet frem til 31.12.2022, da ble ordning med styre avvirket. Styret har hatt åtte faste medlemmer, hvorav to er elev- og studentrepresentanter og to er ansattrepresentanter.

Lånekassens samfunnsoppdrag går frem av utdanningsstøttelovens formålsbestemmelse

§ 1. Utdanningsstøtteordningenes formål er å bidra til

- like muligheter til utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, funksjonsevne, økonomiske og sosiale forhold
- å sikre samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetanse
- at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt

Loven med forskrifter definerer innholdet i utdanningsstøtteordningene til enhver tid.

Offentligrettslig og privatrettslig regelverk legger også rammebetingelser for Lånekassens forvaltning. Regelverket gjelder for offentlig forvaltning av tildeling av støtte og tilbakebetaling/innkreving av lån. I tillegg har departementet fastsatt føringer i vedtekter for Lånekassen av 15. januar 2016, og i virksomhets- og økonomiinstruks for Lånekassen av 1. januar 2023. Med dette utgangspunktet forvalter Lånekassen utdanningsstøtteordningene, og bidrar til å innfri ordningenes formål.

6.1.2 Konverteringsfondet

I all hovedsak utbetales støtte til studenter i høyere utdanning og elever uten ungdomsrett i videregående opplæring som lån, der en andel av lånet kan gjøres om til stipend ved bestått eksamen og/eller avlagt grad i høyere utdanning. For å sikre at midler øremerkes omgjøring fra lån til stipend i hele den mulige omgjøringsperioden, er det etablert et konverteringsfond som skal ivareta Lånekassens finansieringsbehov i forbindelse med ordningen. Fondet administreres av Lånekassen, og fondet legger frem eget regnskap.

6.1.3 Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra Kunnskapsdepartementet i Virksomhets- og økonomiinstruks for Statens lånekasse for utdanning. Ledelsen mener at regnskapet gir et dekkende bilde av Lånekassens disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

6.1.4 Vesentlige forhold ved årsregnskapet

Bevilgningsrapporteringen

I 2022 har Lånekassen en samlet utgift i bevilgningsrapporteringen på 42,401 milliarder kroner (jf. oppstillingen i pkt. 6.3). Det ble bevilget 42,363 milliarder kroner, som samlet gir et avvik (merforbruk) på 39 millioner kroner. For Lånekassens inntektskapitler, 5310 og 5617, ble samlet inntekt i bevilgningsrapporteringen 24,373 milliarder. Det ble bevilget 24,664 milliarder som samlet gir avvik (mindreinntekt) på nærmere 290 mill. kroner.

Vi hadde større avvik (mer enn 5 prosent og/eller mer enn 5 millioner kroner) på enkelte budsjettområder mellom bevilgning og utbetaling/innbetaling i 2022. Disse avvikene omtales nedenfor.

Kap. 2410 Utgifter

Post 01 - driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Mindreforbruk 7,2 millioner kroner/avvik 1,7 prosent. Det er flere årsaker til mindreforbruket. Lånecassen har noe høyere turnover og påfølgende ledighet i stillinger enn ønskelig. Dette gjelder særlig innen IT- og utviklingsavdelingen. Fordi Lånecassen har en strammere økonomisk situasjon framover er også enkelte aktiviteter nedjustert for å konsolidere økonomien. Midlene søkes overført og stilt til disposisjon på kap. 2410 post 01 for 2023.

Post 45 – større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Mindreforbruk 14,0 millioner kroner/avvik 36 prosent. Bevilgningen på post 45 består av midler til IT-utvikling av ny saksmodul, fullføringsreformen (VGO) og utvikling av mer fleksible studiestøtteordninger (Fleks).

Lånecassen ble i 2021 tildelt 12 mill. kroner på post 45 til delfinansiering av utvikling av ny saksmodul som forberedelse til det videre arbeidet med innføring av nye fleksible støtteordninger for voksne (Fleks). Utviklingsprosjektet ny saksmodul ble avsluttet i første halvdel av 2022, og restrammen (3,553 mill. kroner) ble brukt i 2022.

Mindreforbruket på post 45 er relatert til utvikling av mer fleksible studiestøtteordninger (Fleks) og fullføringsreformen. Fleks-utviklingen er forsinket og innføringsprosjektet er forskjøvet. Opprinnelig plan var leveranse i mai 2024, ny plan er leveranse i desember 2024, jf. omtale i tildelingsbrevet for 2023. Midler til fullføringsreformen ble tildelt i 2022 med 5,5 millioner kroner. Innføringstidspunktet ble senere forskjøvet og disse midlene er i sin helhet med i overføringen til 2023. Utviklingen er i rute i henhold til endret innføringstidspunkt. Midlene søkes overført og stilt til disposisjon på kap. 2410 post 45 for 2023.

Post 70 – utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Merforbruk 56,2 millioner kroner/avvik 1,4 prosent.

Posten dekker inntektsavhengig stipend (tidligere grunnstipend), utstyrsstipend og borteboerstipend til elever i videregående opplæring samt barnestipend (tidligere forsørgerstipend), flyktningstipend, sykestipend, foreldrestipend, og tilleggsstipend og forsinkelsesstipend for søkere med nedsatt funksjonsevne. Endringer på posten skyldes enten endringer i antall støttemottakere av de enkelte stipend, eller endringer i satser. I tillegg er det både i vårsemesteret og høstsemesteret 2022 tilbudt strømstipend til borteboende søkere som kan dokumentere at de har strømutfgifter. Våren 2022 ble det tilbudt et stipend på 3 000 kroner mens stipendet er på 1 500 kroner høsten 2022.

Merforbruket skyldes i hovedsak høyere utbetaling av stipend til søkere med nedsatt funksjonsevne samt noe lavere stipendbeløp omgjort til lån ved behovsprøving enn tidligere anslått. Utover dette drar lavere utbetaling av strømstipendet enn bevilgningen for 2022 merutgiftene ned. Dette kan forklares med færre søkere enn anslått og at deler av strømstipendet utbetales i januar 2023, da fristen for å søke var 15. januar 2023.

Post 71 – andre stipend, overslagsbevilgning

Mindreforbruk 18,8 millioner kroner/avvik 2,7 prosent.

Tildelingen på posten gjelder stipend til reiser i innland og utland, stipendandelen av skolepengestøtten til utdanning i land utenfor Norden og stipend til forberedende språkkurs i utlandet. Endringer på posten skyldes enten endringer i antall mottakere av de enkelte stipend eller endringer i satser.

Mindreutgiften skyldes i hovedsak lavere utbetalinger av skolepengestøtte enn anslått.

Post 72 – rentestøtte, overslagsbevilgning

Mindreforbruk 32,8 millioner kroner/avvik 2,9 prosent.

Posten dekker kostnadene ved å gi rentefrie lån i studietiden. Rentestøtten er et uttrykk for hvor mye staten subsidierer utlånsvirksomheten. Etter at låntakerne avslutter utdanningen, tar det noen måneder før det lages nedbetalingsplan. Lånet settes da rentebærende, med virkning fra første dato etter at utdanningen ble avsluttet. Renter som påløper for perioden fra utdanningen avsluttes frem til nedbetalingsplan blir laget, blir belastet kunden, og dermed flyttet fra kap. 2410 post 72 til kap. 2410 post 90, der påløpte renter føres. Endring på posten skyldes endringer i rentenivået eller endringer i størrelsen på den delen av utlånsporteføljen hvor renteutgiftene dekkes av staten

Mindreutgiften skyldes at rentestøttebehovet ble noe lavere enn anslått.

Post 73 – Avskrivninger, overslagsbevilgning

Mindreforbruk 47,5 millioner kroner/avvik 5,5 prosent.

Posten dekker utgifter til ulike ordninger med rettighetsbaserte avskrivninger av utdanningslån. Disse ordningene omfatter blant annet låntakernes rettigheter til ettergivelse pga. uførhet og død, og ettergivelse til kvotestudenter fra utviklingsland som vender hjem. Videre avskrives deler av lånene til tilbakebetalere bosatt i Finnmark og Nord-Troms, med ekstra ettergivelsesbeløp til kvalifiserte grunn-skolelærere i denne delen av landet. Det er også en avskrivningsordning for låntakere som har fullført visse lærerutdanninger der retten til avskrivning er uavhengig av bosted. Sletting av renter av sosiale og økonomiske årsaker inngår også på posten. Endringer i antall som får ettergivelse og størrelsen på avskrivningsbeløpet er hovedårsak til endring på posten.

Mindreforbruket skyldes i hovedsak lavere avskrivningsbeløp på grunn av uførhet enn det som ble lagt til grunn i anslagene samt et noe lavere beløp for sletting av renter.

Post 74 – Tap på utlån

Mindreforbruk 31,5 millioner kroner/avvik 10,1 prosent.

Posten dekker i hovedsak avskrivning av grovt eller vedvarende misligholdte utdanningslån. Lånekassen avskriver fordringer som tapt når de overføres til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN) på permanent basis. I tillegg kan Lånekassen avskrive andre krav som med stor sikkerhet kan klassifiseres som tapte, men som ikke overføres til SKE/IN.

Posten er en rammebevilgning og det avskrives ikke mer enn det som er bevilget per år.

Mindreutgiften skyldes at det var færre misligholdte lån som kunne overføres til SKE/IN enn tidligere anslått.

Post 90 – økt lån og rentegjeld, overslagsbevilgning

Merforbruk 133,1 millioner kroner/avvik 0,4 prosent.

Tildelingen på posten dekker Lånekassens behov for innlån fra staten for utlån til kundene. Endringer på posten skyldes endringer i antall låntakere/utbetalt lån, prisjustering og endringer i rentesatsene.

Merforbruket skyldes et noe høyere beløp i utestående renter enn det som ble lagt til grunn i anslagene.

Kap. 5310 Inntekter

Post 29 – termingebyr

Mindreinntekt 0,4 millioner kroner/avvik 17,8 prosent.

Posten dekker gebyr som påløper i forbindelse med utsending av papirfaktura ved terminforfall.

Mindreinntekten skyldes at det var færre kunder med brevaktura enn det som ble lagt til grunn for anslaget. Kunder som benytter eFaktura og avtalegiro betaler ikke termingebyr.

Post 89 – purregebyr

Merinntekt 4,0 millioner kroner/avvik 5,3 prosent.

Posten dekker gebyrer som påløper i forbindelse med utsending av purring og ved varsel om oppsigelse. Merinntekten skyldes at det var flere kunder som ble purret i siste kvartal av 2022 enn det som ble lagt til grunn for anslaget.

Post 90 – redusert lån og rentegjeld

Mindreinntekt 499,3 millioner kroner/avvik 4,0 prosent.

Posten dekker innbetalinger av lån og renter fra kunder samt avskrivning av renter. Mindreinntekten på posten skyldes i hovedsak lavere innbetalinger på avdrag enn lagt til grunn for bevilgningen. Dette har nok en sammenheng med et høyt antall av betalingsutsettelse i 2022.

Post 93 – omgjøring av utdanningslån til stipend

Merinntekt 85,2 millioner kroner/avvik 1,1 prosent.

På denne posten føres lån som blir omgjort til stipend ved avlagt eksamen og fullført grad, og som faktureres konverteringsfondet.

Anslaget på posten er basert på avsetningen på kap. 2410 post 50 de siste fire årene der det anslås hvor stor andel fra det enkelte år som vil bli omgjort til stipend. Dette innebærer at det ikke er direkte sammenheng med årets avsetning på kap. 2410 post 50 og det som føres på kap. 5310 post 93 samme periode.

Merinntekten på posten skyldes en noe høyere andel omgjøringer fra lån til utdanningsstipend enn det som lå til grunn for anslaget.

Kap. 5617 Renter fra Statens lånekasse for utdanning

Post 80 – renter

Merinntekt 87,6 millioner kroner/avvik 2,1 prosent.

Posten viser alle påløpte renter, både betalte og ikke-betalte. Forbruket ble om lag som lagt til grunn for bevilgning i 2022. Merinntekten på posten skyldes noe høyere renteinntekter enn det som ble lagt til grunn for anslaget.

Artskontorrapporteringen

I bevilgningsrapporteringen over er kap. poster beskrevet og kommentert i forhold til

mer/mindre forbruk. Under artskontorrapporteringen er poster vist sammen i forhold til underliggende artskonti som overordnet kan grupperes som vist nedenfor. Man finner mer detaljert informasjon i notene til oppstilling artskontorrapportering, punkt 6.4 i Årsrapporten.

Netto utbetalt lån

Resultatet av kap. 2410 post 90, kap. 5310 post 90 og 93

Netto utbetalt lån ble redusert med 718 millioner kroner fra 2021, jf. note 9. Dette skyldes hovedsakelig økt innbetaling fra konverteringsfondet på grunn av omgjøring av utdanningslån ved bestått eksamen eller grad. Årsaken til at innbetaling fra konverteringsfondet øker er at det stadig foretas mer omgjøring ved oppnådd grad. Omgjøringen gikk ned da gradselementet ble innført, men nå stabiliserer det seg siden vi har hatt denne ordningen i tre år, dvs. en hel bachelorgrad. Samtidig har utlån over 2410.90 gått litt ned i forhold 2021 som følge av at det i 2022 ikke ble gitt tilleggs lån pga. korona.

Inntekter ved innkreving låneordningen

Inntektene utgjør kap. 5310 post 29 og 89, termingebyrer og purregebyrer, pluss netto renteinntekter fra kap. 5617 post 80. Økt inntekt i 2022 i forhold til 2021 skyldes hovedsakelig renteutviklingen i 2022.

Kostnader og tilskudd låneordningen

Kostnadene utgjør kap. 2410 post 70, 71, 72, 73 og 74.

Post 72, rentestøtte er påvirket av renteutviklingen i 2022 på lik linje med renteinntekter i kap. 5617 post 80.

Post 74, tap på utlån er en rammebevilgning og skiller seg ut fra de øvrige utgiftsposter knyttet til lånevirkosomheten som har overslagsbevilgning.

6.1.5 Revisjon

Iht. § 19 i utdanningsstøtteloven reviderer Riksrevisjonen Lånekassens regnskap og forvaltning.

Revisjonsberetningen for regnskapsåret 2022, for Lånekassen og Konverteringsfondet, utstedes fra Riksrevisjonen senest 1. mai 2023. Revisjonsberetning og all underliggende korrespondanse knyttet til den finansielle revisjon er offentlig informasjon fra dette tidspunktet.

Oslo 14.03.2023

Kjetil Moen

[Kjetil Moen \(15. mar. 2023 10:34 GMT+1\)](#)

Kjetil Moen
administrerende direktør

6.2 Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskapet for Lånekassen er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, og nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement. Lånekassen kommer ikke inn under regnskapsloven eller Kredittilsynets regler for bankregnskap. Lånekassen er i 2022 ikke omfattet av nettoføringsordningen for merverdiavgift i statsforvaltningen, jf. rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Renteinntektene blir tatt inn i resultatregnskapet etter hvert som de blir opptjent. I samsvar med gjeldende regelverk stopper ikke Lånekassen inntektsføringen av renter på misligholdte utlån. Rentene blir beregnet og inntektsført frem til tidspunktet for bokføring av konstatert tap.

Lånekassen utgiftsfører tap i årsregnskapet først når tapet er endelig konstatert. Det vil si at avskrivning hovedsakelig er foretatt etter de årsaker som er hjemlet i Lov om utdanningsstøtte til elever og studenter (lov av 3. juni 2005 nr. 37) med tilhørende forskrifter. Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN), tidligere Statens innkrevingsentral (SI), inntektsfører selv de inntekter som framkommer ved innfordring av permanent overførte lån.

Konverteringsfondet er etablert som et selvstendig fond med egne statutter og eget regnskap.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres

av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. Eventuelle avgitte fullmakter framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorrapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorrapporteringen Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Notene viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskontro) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværende med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifikasjon av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Statens pensjonskasses (SPKs) utgifter 2022 (note 2)

Fra 1. januar 2022 betaler alle statlige virksomheter en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremien. At premien er virksomhetsspesifikk, betyr at den beregnes ut fra den enkelte virksomhets forhold, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden i virksomheten, slik at premiereserven er ajour i forhold til medlemmenes opptjening. Medlemsandelen på to prosent av lønnsgrunnlaget er uendret.

Fullmakt til føringer på mellomværende med statskassen

Kunnskapsdepartementet gir Lånekassen fullmakt til å inntektsføre utestående midler mot Konverteringsfondet i samme periode som konvertering av lån til stipend gjøres, og mot Lånekassens mellomværende med statskassen, jf. Prop. 1 S (2021–2022). Mellomværende utlignes i påfølgende periode når oppgjøret blir overført fra Konverteringsfondet.

6.3 Oppstilling av bevilgningsrapporteringen

Tabell 14 Tabellen viser samlede tildelinger og regnskapstall for utgifts- og inntektskapitler for 2022. Den viser også beholdninger i kapitalregnskapet per 31.12.2022.

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2022	Merutgift (-) og mindreutgift
2410	Statens lånekasse for utdanning	01	Driftsutgifter	A, B	422 204 000	414 982 867	7 221 133
2410	Statens lånekasse for utdanning	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold		39 053 000	25 006 449	14 046 551
2410	Statens lånekasse for utdanning	70	Utdanningsstipend	A	4 045 642 000	4 101 865 004	-56 223 004
2410	Statens lånekasse for utdanning	71	Andre stipend	A	684 765 000	666 003 097	18 761 903
2410	Statens lånekasse for utdanning	72	Rentestøtte	A	1 138 850 000	1 106 027 209	32 822 791
2410	Statens lånekasse for utdanning	73	Avskrivninger	A	860 229 000	812 686 612	47 542 388
2410	Statens lånekasse for utdanning	74	Tap på utlån	A	312 500 000	281 043 603	31 456 397
2410	Statens lånekasse for utdanning	90	Økt lån på rentegjeld	A	34 859 761 000	34 992 905 209	-133 144 209
0471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	71	Erstatningsansvar mm			394 546	
Sum utgiftsført					42 363 004 000	42 400 914 596	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2022	Merinntekt og mindreinntekt(-)
5310	Statens lånekasse for utdanning	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	A	16 702 000	16 701 844	-156
5310	Statens lånekasse for utdanning	29	Termingebyr	A	2 020 000	1 660 776	-359 224
5310	Statens lånekasse for utdanning	89	Purregebyr	A	74 814 000	78 787 517	3 973 517
5310	Statens lånekasse for utdanning	90	Redusert lån og rentegjeld	A	12 581 727 000	12 082 463 319	-499 263 681
5310	Statens lånekasse for utdanning	93	Omgjøring av studielån til stipend	A	7 785 388 000	7 870 620 752	85 232 752
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	80	Renter	A	4 202 983 000	4 290 537 030	87 554 030
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse inntekter		0	1 630	
5700	Inntekter til Folketrygden	72	Arbeidsgiveravgift til Folketrygden		0	32 270 211	
Sum inntektsført					24 663 634 000	24 373 043 079	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						18 027 871 517	
Kapitalkontoer							
60081001	Norges Bank KK /innbetalinger					20 933 747 149	
60081002	Norges Bank KK/utbetalinger					-38 971 204 718	
702950	Endring i mellomværende med statskassen					9 586 051	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12.)							
Konto	Tekst				2022	2021	Endring
630002	Utlån til statsbanker under Kunnskapsdepartementet				239 697 969 652	224 658 148 514	15 039 821 138
702950	Mellomværende med statskassen				36 634 139	27 048 088	9 586 051

Note A – Forklaring av samlet tildeling

Tabell 15 Tabellen viser en oversikt over samlet tildeling fordelt på kapitler og poster.

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
241001	5 993 000	416 211 000	422 204 000
241045	3 553 000	35 500 000	39 053 000
241070		4 045 642 000	4 045 642 000
241071		684 765 000	684 765 000
241072		1 138 850 000	1 138 850 000
241073		860 229 000	860 229 000
241074		312 500 000	312 500 000
241090		34 859 761 000	34 859 761 000
Sum kap. 2410	9 546 000	42 353 458 000	42 363 004 000
531004		16 702 000	16 702 000
531029		2 020 000	2 020 000
531089		74 814 000	74 814 000
531090		12 581 727 000	12 581 727 000
531093		7 785 388 000	7 785 388 000
Sum kap. 5310		20 460 651 000	20 460 651 000
561780		4 202 983 000	4 202 983 000
Sum kap. 5617		4 202 983 000	4 202 983 000

Note B – Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Tabell 16 Tabellen viser brukte fullmakter og mulig overførbart beløp til neste år.

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-) / mindreutgift	Merutgift(-) / mindre- utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp ²⁴	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
241001		7 221 133	7 221 133	7 221 133	20 810 550	7 221 133
241045	Kan overføres Kan nyttes under post 01	14 046 551	14 046 551	14 046 551		14 046 551
241070	Overslagsbevilgning	-56 223 004	-56 223 004	Ikke aktuell		
241071	Overslagsbevilgning	18 761 903	18 761 903	Ikke aktuell		
241072	Overslagsbevilgning	32 822 791	32 822 791	Ikke aktuell		
241073	Overslagsbevilgning	47 542 388	47 542 388	Ikke aktuell		
241074		31 456 397	31 456 397	Ikke aktuell		
241090	Overslagsbevilgning	-133 144 209	-133 144 209	Ikke aktuell		
531004		-156	-156	Ikke aktuell		
531029		-359 224	-359 224	Ikke aktuell		
531089		3 973 517	3 973 517	Ikke aktuell		
531090		-499 263 681	-499 263 681	Ikke aktuell		
531093		85 232 752	85 232 752	Ikke aktuell		
561780		87 554 030	87 554 030	Ikke aktuell		

24 Maksimalt beløp som kan overføres er fem prosent av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24, eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres». Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Tilsagnsfullmakter

Stortinget har i statsbudsjettet 2022 gitt fullmakter til Kunnskapsdepartementet, og følgende tilsagnsfullmakter er delegert til Lånekassen:

- Fullmakt til å gi tilsagn til å utbetale utdanningsstøtte for første halvår 2023 etter de satsene som blir fastsatt andre halvår 2022, jf. kap. 2410 Statens lånekasse for utdanning, postene 70, 71, 72 og 90, samt kap. 5617, post 80. Se tilsagnsfullmakt nr. 3 i Innst. 12 S (2021–2022), jf. Prop. 1 S (2021–2022).
- Fullmakt til å gi tilsagn til å omgjøre lån til stipend første halvår 2023 etter de satsene som blir fastsatt for andre halvår 2022, jf. kap. 2410, post 50. Se tilsagnsfullmakt nr. 4 i Innst. 12 S (2021–2022), jf. Prop. 1 S (2021–2022).

Tilsvarende fullmakter ble gitt i statsbudsjettet for 2021, og de delegerte tilsagnsfullmaktene er benyttet for første halvår 2022.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgning mot tilsvarende merinntekt og andre fullmakter

Kunnskapsdepartementet har i tildelingsbrevet for 2022 delegert fullmakt til å:

- overskride bevilgningen på kap. 2410 post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 5310 post 03.
- nettoføre ved utskifting av utstyr, slik at inntekter ved salg av brukt utstyr kan føres til kredit på kap. 2410 post 01.
- innenfor gjeldende bevilgningsnivå gjøre avtaler om tjenestekjøp til den ordinære driften og inngå husleieavtaler som varer utover budsjettåret.
- overskride driftsbevilgningen med inntil 5 pst. til investeringsformål, mot tilsvarende innsparing etterfølgende budsjettår.

Fullmakt til belastning av kap. 471 post 71 erstatninger

Lånekassen har i brev fra Kunnskapsdepartementet den 22. november 2021 fått fullmakt til å belaste kap. 471 post 71 for erstatninger som er omfattet av rundskriv G-01/2017 fra Justis- og beredskapsdepartementet. Fullmakten er benyttet i 2022.

Mulig overførbart beløp

Lånekassens ubrukte bevilgning på kap. 2410 post 01 beløper seg til 7 221 133 kroner. Dette beløpet er under grensen på fem prosent så hele beløpet regnes som mulig overføring til neste budsjettår. Ubrukt bevilgning på kap. 2410 post 45, med stikkordene kan overføres/kan nyttes under post 01, utgjør 14 046 551 kroner, som overføres. Mulig overføring er en beregning, og virksomheten får tilbakemelding fra overordnet departement om endelig beløp som kan overføres til neste år.

6.4 Oppstilling av artskontorrapporteringen

Tabell 17 Tabellen viser artskontorrapporteringen for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.

	Note	2022	2021
<i>Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet</i>			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	16 701 844	17 770 785
Sum innbetalinger fra drift		16 701 844	17 770 785
<i>Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet</i>			
Utbetalinger til lønn	2	262 581 847	279 391 390
Andre utbetalinger til drift	3	176 433 003	157 858 839
Sum utbetalinger til drift		439 014 850	437 250 228
Netto rapporterte driftsutgifter		422 313 006	419 479 443
<i>Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet</i>			
Innbetaling av finansinntekter	4	2	10
Sum investerings- og finansinntekter		2	10
<i>Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet</i>			
Utbetaling til investeringer	5	971 957	898 437
Utbetaling av finansutgifter	4	2 510	365
Sum investerings- og finansutgifter		974 467	898 802
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		974 466	898 793
<i>Netto utbetalt utlån</i>			
Netto utbetalt utlån	9	15 039 821 138	15 758 387 238
Sum netto utbetalt utlån		15 039 821 138	15 758 387 238
<i>Netto innkrevingsvirksomhet vedrørende låneordning</i>			
<i>Inntekter vedrørende låneordning</i>			
Renteinntekter	6	3 184 509 821	2 436 971 372
Renteinntekter – rentestøtte	6	1 106 027 209	823 533 918
Gebyrinntekter	6	80 448 294	72 823 325
Sum inntekter vedrørende låneordning (A)		4 370 985 323	3 333 328 615
<i>Kostnader vedrørende låneordning</i>			
Rentekostnader – rentestøtte	7	1 106 027 209	823 533 918
Tap på utlån	7	281 043 603	373 017 389
Sum kostnader vedrørende låneordning (B)		1 387 070 812	1 196 551 306
Netto innkreving vedrørende låneordning (A-B)		2 983 914 512	2 136 777 309
<i>Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	5 580 554 714	5 048 098 630
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		5 580 554 714	5 048 098 630
<i>Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>			
Tilfeldige inntekter (Inntektsføring foreldede poster) konto 5309		1 630	4 231
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		32 270 211	34 168 384
Erstatningskrav som belastes 0471		-394 546	0
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		31 877 294	34 172 614
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		18 027 871 517	19 055 914 181
<i>Oversikt over mellomværende med statskassen</i>			
<i>Eiendeler og gjeld</i>			
Fordringer på ansatte		27 333	88 708
Mellomværende med konverteringsfondet		52 246 314	36 729 649
Skyldig skattetrekk og andre trekk		- 10 239 487	-9 492 897
Skyldige offentlige avgifter		- 1 884	-48 948
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-5 265 640	0
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m.)		275	0
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger		-132 773	-228 424
Sum mellomværende med statskassen	8	36 634 139	27 048 088

Note 1 – Innbetalinger fra drift

Tabell 18 Tabellen viser innbetalinger fra drift for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Refusjon av ODA-godkjente utgifter til avskrivning av utdanningslån ²⁵	16 701 844	16 977 785
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	0	793 000
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	16 701 844	17 770 785
Sum innbetalinger fra drift	16 701 844	17 770 785

Note 2 – Utbetalinger til lønn

Tabell 19 Tabellen viser lønnsutbetalinger for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
Lønn ²⁶	231 359 239	208 209 019
Arbeidsgiveravgift ²⁷	32 270 211	34 168 384
Pensjonsutgifter ²⁸	6 454 117	41 257 564
Sykepenger og andre refusjoner	-11 505 549	-8 399 739
Andre ytelser	4 003 830	4 156 162
Sum utbetalinger til lønn	262 581 847	279 391 390
Antall årsverk ²⁹	330	308

Forklaring til endringen av arbeidsgiverandelen av pensjonsutgiftene mellom 2021 og 2022

Fra 1. januar 2022 betaler alle statlige virksomheter en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremien. At premien er virksomhetsspesifikk, betyr at den beregnes ut fra den enkelte virksomhets forhold, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden i virksomheten, slik at premiereserven er ajour i forhold til medlemmenes opptjening. Medlemsandelen på to prosent av lønnsgrunnlaget er uendret.

Vi hadde tidligere premieoppfølging med fond. I 2021 fikk vi samme premieoppfølging som resten av staten og det ble bestemt at eventuell over-/underdekning i kontoutskriften fra 2020 skulle gjøres opp i 2022. Som premieprognosen fra SPK nedenfor viser, oppsto det overdekning for Lånekassen tilknyttet denne overgangen, jf. punktet «Rabatt som følge av solvens 2020 og forventet innbetaling i 2021».

Tabell 20 Tabellen viser hvilke elementer som inngår i premieprognosen for 2022.

Premieprognose for 2022	
Pensjongivende årslønn	190 956 700
Ordinærpremie	17 945 947
Endringspremie	2 642 955
Administrasjonspremie	572 870
Årspremie	21 161 772
Rabatt som følge av solvens 2020 og forventet innbetaling 2021	-10 925 596
Total årspremie 2022 inkl. rabatt	10 236 176

25 Refusjon til dekning av avskrivninger av lån til kvotestudenter. Ordningen fases ut og vil naturlig reduseres fra år til år.

26 Lønnsutgiftene er økt med 11 prosent. Dette kan i hovedsak forklares med at Lånekassen har styrket enkelte prioriterte områder med flere ansatte (årsverk) og effekten av lønnsoppgjør.

27 Nedgang i utgifter på arbeidsgiveravgift fra 2021 til 2022 (selv om høyere lønn og flere ansatte) har sammenheng med ekstraordinært lave pensjonskostnader, jf. det beregnes arbeidsgiveravgift av pensjonskostnader.

28 Premiesatsen for arbeidsgiverandelen til Statens pensjonskasse ble nedjustert fra 20,98 prosent fra 2021 til 0 prosent fra 01.01.2022 og til 9,1 prosent fra 01.09.2022. Reduksjonen i utgifter i 2022 er ekstraordinær. Dette skyldes en kombinasjon av at premieoverskuddet fra 2020 i gammel ordningen ble avregnet i 2022-regnskapet samt vesentlig lavere arbeidsgiverandel i ny ordning fra 2022. Det beregnes arbeidsgiveravgift av pensjonsutgiftene.

29 Årsverk iht. PM-2019-13 Definisjon av utførte årsverk, uttrekk etter standardrapport fra DFØ. Lånekassen har styrket enkelte prioriterte områder med flere ansatte (årsverk) i 2022.

Justert årsprognose og tilleggsfaktura fra Statens pensjonskasse (SPK) i desember 2022

Pensjonspremien for 2022 er basert på en oppdatert årsprognose fra SPK. I denne prognosen er det benyttet lik lønnsvekst for alle ansatte i beregningen av pensjonspremie i stedet for individuell lønnsvekst. Dette skyldes at individuelle lønnspåslag ikke var klar i tide til å bli inkludert i terminfakturaen for 6. termin 2022 fra SPK. Virkningen av individuelle lønnspåslag vil derfor først inngå i premiefakturaen for 1. termin 2023. Bruk av oppdatert årsprognose for regnskapsføring av pensjonspremie i 2022 gir følgelig ikke et helt riktig bilde av faktisk pensjonspremie i 2022. Faktisk pensjonspremie for 2022 og 2023 blir riktig totalt sett, men fordelingen mellom de to regnskapsårene vil ikke være helt presis.

Note 3 – Andre utbetalinger til drift

Tabell 21 Tabellen viser utbetalinger til drift for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
Husleie	19 779 798	19 051 548
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	218 013	157 343
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler ³⁰	6 442 217	4 892 309
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	927 676	1 537 773
Mindre utstyrsanskaffelser ³¹	5 989 037	1 058 903
Programvarelisenser og leie av maskiner ³²	25 180 078	33 394 992
Kjøp av konsulenttjenester	33 522 955	35 668 525
Kjøp av konsulenttjenester post 45 ³³	25 006 449	8 447 326
Kjøp av andre eksterne tjenester ³⁴	41 314 032	37 133 388
Reiser og diett ³⁵	2 337 394	651 994
Kontorrekvisita, kurs, telefon, porto m.m. ³⁶	11 152 584	9 369 921
Medlemskontingenter og gaver ³⁷	180 043	2 118 437
Transaksjonskostnader m.m.	4 382 727	4 376 379
Sum andre utbetalinger til drift	176 433 003	157 858 839

Note 4 – Finansinntekter og finansutgifter

Tabell 22 Tabellen viser finansinntekter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Valutagevinst	2	10
Sum innbetaling av finansinntekter	2	10

Tabell 23 Tabellen viser finansutgifter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	2 435	144
Valutatap	75	222
Sum utbetaling av finansutgifter	2 510	365

30 Økningen skyldes hovedsakelig en vesentlig økning i strøm- og oppvarmingsutgifter i 2022 sammenlignet med 2021.

31 Økningen skyldes en større utskiftingssyklus av PCer i 2022. En større utskifting av PCer gjennomføres hvert fjerde år.

32 Reduksjonen i lisenskostnader skyldes hovedsakelig faseforskyvninger. 2023-kostnaden for Microsoft Enterprise-avtalen på 5,2 mill. kroner bokføres i februar 2023 i stedet for desember 2022.

33 I 2022 er konsulentbruken knyttet til tildelte midler på kap. 2410 post 45 for utvikling av ny saksmodul og fleksible støtteordninger. I tillegg til bruk av ekstern bistand er det registrert nærmere 9 000 interne timer.

34 Økningen skyldes hovedsakelig nye utviklingstiltak og nye IT sikkerhetsbehov, ekstern bistand i forbindelse med arbeidsmiljøundersøkelsen og rekrutteringsbistand i forbindelse med en større rekrutteringsprosess.

35 Økningen skyldes at reiseaktivitetene er tilbake på et mer normalt nivå etter at reiserestriksjonene fra 2021 ble opphevet.

36 Økningen skyldes hovedsakelig Lånekassens 75 års jubileumssamling som ble avholdt i 2022.

37 I 2021 ble det betalt medlemskap hos analyseselskapet Gartner for 2021 og 2022.

Note 5 – Utbetaling til investeringer

Tabell 24 Tabellen viser utbetalinger til investeringer for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Inventar	930 561	810 060
Videokonferanseutstyr	41 396	88 378
Sum utbetaling til investeringer	971 957	898 437

Note 6 – Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Tabell 25 Tabellen viser gebyr- og renter for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
Purregebyr	78 787 517	70 746 051
Termingebyr	1 660 776	2 077 274
<i>Sum gebyrinntekter</i>	<i>80 448 294</i>	<i>72 823 325</i>
Renteinntekter – Rentebelastning	2 678 756 330	2 009 554 213
Renteinntekter - Rentes renter	20 486 766	13 613 582
Renteinntekter – Forsinkelsesrenter	276 542 534	262 246 288
Renteinntekter ved overkurs	230 631	3 108 374
Rentekostnader ved underkurs	- 12 171 841	-2 500 160
Renteinntekter - Rentebelastning ved betalingsvilkår (80-post)	220 665 401	150 949 076
<i>Sum renteinntekter uten netto rentestøtte</i>	<i>3 184 509 821</i>	<i>2 436 971 372</i>
Renteinntekter - Renter på A-lån = Netto rentestøtte	1 106 027 209	823 533 918
<i>Sum renteinntekter</i>	<i>4 290 537 030</i>	<i>3 260 505 290</i>
Sum gebyr- og renteinntekter	4 370 985 323	3 333 328 615

Under pandemien har det vært utvidet bruk av betalingsutsettelse. Denne ordningen varte til og med desember 2022, men vi ser allikevel en økning i gebyrinntektene.

Rentene i Lånekassen blir fastsatt på grunnlag av et gjennomsnitt av de fem beste tilbudene om boliglån i markedet. Dette gjennomsnittet kalles basisrenten. Fra basisrenten blir det trukket 0,15 prosentpoeng. Dette beregningsgrunnlaget gjelder både flytende og fast rente i Lånekassen. Både flytende og fast rente blir fastsatt annenhver måned.

Det er Finanstilsynet som observerer utviklingen av boliglånsrentene og fastsetter basisrenten. Denne basisrenten er utgangspunktet for beregning av rentesatsene i Lånekassen. Modellen baserer seg på data som bankene er forpliktet til å rapportere inn til Finansportalen.

Observasjonsperioden for flytende rente er to måneder, med to måneders opphold før renten trer i kraft. For fast rente er observasjonsperioden på én måned, med én måneds opphold før virkedato.

Rentesatsen økes hvis lånet blir oppsagt i henhold til «Lov om renter ved forsinket betaling» (forsinkelsesrenteloven). Forsinkelsesrenten fastsettes to ganger i året av Finansdepartementet, med virkning fra 1. januar og 1. juli. Den følger styringsrenten til Norges Bank med et påslag på minst 8 prosentpoeng. Forsinkelsesrenten var 8,50 prosent i første halvår og 9,25 prosent i andre halvår 2022. Dersom lånet blir sagt opp, vil det fra oppsigelsen løpe forsinkelsesrenter av hele gjelden.

Rentestøtte blir beregnet og er et uttrykk for hvor mye staten subsidierer lånedelen av støtteordningene ved at utdanningslån er rentefrie i utdanningstiden. Kostnaden dekkes under post 72 rentestøtte, jf. note 7.

Tabell 26 Tabellen viser ordinære rentesatser for 2022

Tidsrom	Flytende rente	Fast rente i 3 år	Fast rente i 5 år	Fast rente i 10 år
01.11.–31.12.2022	2,315 %	4,419 %	4,381 %	4,304 %
01.09.–31.10.2022	1,972 %	3,880 %	3,986 %	4,054 %
01.07.–31.08.2022	1,815 %	3,435 %	3,581 %	3,687 %
01.05.–30.06.2022	1,667 %	2,774 %	2,901 %	3,018 %
01.03.–30.04.2022	1,490 %	2,403 %	2,589 %	2,667 %
01.01.–28.02.2022	1,322 %	2,257 %	2,501 %	2,667 %

Note 7 – Kostnader låneordning, tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten**Tabell 27** Tabellen viser kostnader vedrørende låneordningen for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
Renter på A-lån	1 326 692 610	974 482 994
Rentebelastning ³⁸	-220 665 401	-150 949 076
Rentestøtte	1 106 027 209	823 533 918
Tap på utlån	281 043 603	373 017 389
Sum kostnader låneordning	1 387 070 812	1 196 551 306

Tabell 28 Tabellen viser stipend og avskrivninger for 2022 og sammenlignbare tall fra 2021.

	2022	2021
Utdanningsstipend	4 101 865 004	3 638 169 886
Andre stipend	666 003 097	566 261 045
Sum stipend	4 767 868 101	4 204 430 931
Rettighetsbaserte avskrivninger	812 686 612	843 667 699
Sum stipend og avskrivninger	5 580 554 714	5 048 098 630

I forbindelse med de høye strømprisene ble det bevilget penger til å gi strømstøtte til studenter. Utbetalingene er trigget av søknad fra studentene. Det er i 2022 utbetalt 512 554 496 kroner i strømstipend over kap. 2410 post 70. Dette er en vesentlig årsak til økningen i utdanningsstipend fra 2021 til 2022.

Samlede stipendkostnader tilknyttet studiestøtteordningen

Det er viktig å merke seg at stipendkostnadene ikke inkluderer stipend som er omgjort fra lån ved bestått utdanning. Disse stipendkostnadene finansieres av konverteringsfondet og framkommer som en del av netto utbetalte utlån i artskontorrapporten, jf. note 9 og 10. Skal man få en total oversikt over hvor mye stipend som er innvilget gjennom studiestøtteordningen, må lån som er omgjort til stipend legges til stipendkostnadene.

Tabell 29 Tabellen viser stipendkostnader, lån som er omgjort til stipend og samlede stipendkostnader for de to siste årene.

	2022	2021
Stipend til elever og studenter	4 767 868 101	4 204 430 931
Konvertert fra lån til stipend ³⁹	7 870 620 752	7 201 864 507
Samlede stipendkostnader pr. år	12 638 488 853	11 406 295 438

38 Rentebelastning av kunder ved avsluttet utdanning.

39 Konvertert lån avviker mellom Lånekassens og konverteringsfondets regnskap da konverteringer, som følge av kontantprinsippet, føres i fondet måneden etter at omgjøring er gjort i Lånekassens regnskap.

Avskrivninger (rettighetsbaserte ettergivelser)

Post 73 dekker utgifter til ulike ordninger med ettergivelser av utdanningslån.

Tabell 30 Tabellen viser avskrivninger fordelt på ulike ordninger for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.

	2022	2021
Ettergivelse for lærere	52 564 516	25 346 114
Ettergivelse, distriktsettergivelse ⁴⁰	129 904 420	128 169 997
Ettergivelse, kvoteordning ⁴¹	10 787 649	24 300 589
Ettergivelse pga. dødsfäll	86 137 715	73 937 677
Ettergivelse ved sykdom, arbeidsuførhet, alderspensjon	444 787 449	483 196 478
Rentefritak	88 011 986	108 266 801
Automatisk avskrivning av små restsaldoer ved innfrielse	492 878	450 042
Sum avskrivninger	812 686 612	843 667 699

Tap på utlån

Lånekassen yter lån til livsopphold og utdanningskostnader på grunnlag av lovfestede rettigheter. Det foretas ingen kredittvurdering av låntakerne, og det kreves ikke sikkerhet for lånet. Slike usikrede lån vil normalt være forbundet med en høyere tapsrisiko enn ordinære, pantesikrede banklån hvor långiver har hatt anledning til å vurdere kundenes kredittverdighet på forhånd.

I Lånekassens utlånsportefølje er det også inkludert lån som må defineres som tapsutsatte. Risikoen for tap vil være særlig stor innenfor beholdningen av oppsagte lån. I tillegg til oppsagte lån vil det også være risiko for tap blant de lånene der det er gitt lettelser i betalingsvilkårene, men hvor lånet ikke er misligholdt.

Lånekassen avskriver fordringen når den overføres til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN) på permanent basis⁴². I tillegg avskrives fordringer som i henhold til fastsatte regler i tilbakebetalingsforskriften kapittel 6 med sikkerhet kan karakteriseres som tapte.

Tabell 31 Tabellen viser tap på utlån de siste to årene.

	2022	2021
Avskrevet som tap, uerholdelig	1 401 436	6 754 098
Avskrevet som tap, gjeldsordning	51 208 206	61 163 422
Avskrevet som tap og overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN)	228 433 961	305 099 868
Tap på utlån ⁴³	281 043 603	373 017 389

Inkassosaker som har vært uten vesentlig innfordringsmessig fremgang i mer enn tre år etter oppsigelse, blir overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN) på permanent basis. Disse kundene mister alle rettigheter i Lånekassen, også muligheten til å få ny støtte.

Det er en nedgang i «Avskrevet som tap og overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN)» fra 2021 til 2022. Nedgangen gjenspeiles også i antall kunder som er permanent overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN). I 2022 ble 1 148 kunder permanent overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN), i 2021 var antall kunder 1 528. For mer informasjon se årsrapportens kap. 4.

40 Ordningen omfatter Finnmark og enkelte kommuner i Nord-Troms, samt ettergivelse for leger i enkelte kommuner.

41 Ordningen omfatter hovedsakelig borgere fra u-land.

42 Statens inntekter av fordringer som er permanent overført til Skatteetaten, divisjon innkreving (SKE/IN) inntektsføres på kap. 4618 Skatteetaten, post 85 Inngått på tapsførte lån mv.

43 Tap på utlån er en rammebevilgning.

Note 8 – Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Tabell 32 Tabellen viser forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

	2022	2022	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
<i>Finansielle anleggsmidler</i>			
Utlån (statsbanker)	237 399 511 991	0	237 399 511 991
Sum	237 399 511 991	0	237 399 511 991
<i>Omløpsmidler</i>			
Opptjent renteinntekt	2 298 457 661	0	2 298 457 661
Opptjent gebyrinntekt	87 640 383	0	87 640 383
Andre fordringer ⁴⁴	52 273 647	52 273 647	0
Sum	2 438 371 691	52 273 647	2 386 098 044
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Lånemellomværende med staten (statsbanker)	- 237 399 511 991	0	- 237 399 511 991
Sum	-237 399 511 991	0	-237 399 511 991
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Rentegjeld til staten	-2 298 457 661	0	-2 298 457 661
Leverandørgjeld	-12 447 225	0	-12 447 225
Skyldig skattetrekk	-10 239 487	-10 239 487	0
Skyldige offentlige avgifter	-10 883	-1 884	-8 999
Ikke-inntektsførte gebyrer	-87 640 383	0	-87 640 383
Annen kortsiktig gjeld	-1 446 091	-5 398 138	3 952 047
Sum	-2 410 241 730	-15 639 509	-2 394 602 221
Sum	28 129 962	36 634 139	-8 504 177

Note 9 – Netto utbetalt lån Endring i lånebeholdningen

Tabell 33 Tabellen viser netto utbetalt lån for 2022 og sammenlignbare tall for 2021.

	2022	2021
Opptak nye lån i året (kap. 2410 post 90)	34 992 905 209	34 885 709 032
Nedbetaling avdrag (kap. 5310 post 90)	-12 082 463 319	-11 925 457 287
Innbetaling fra Konverteringsfondet (kap. 5310 post 93)	-7 870 620 752	-7 201 864 507
Netto utbetalt lån	15 039 821 138	15 758 387 238

Lånkassens utlånsportefølje består hovedsakelig av ikke-rentebærende lån til kunder i utdanning, rentebærende lån til kunder i tilbakebetalingsfasen, samt opptjente, ikke-betalte renter og gebyrer. I tillegg er det inkludert noen ikke-rentebærende lån og omkostninger til kunder i tilbakebetalingsfasen. Låntakere i tilbakebetalingsfasen kunne i 2022 velge mellom fast rente med tre, fem eller ti års bindingstid, eller flytende rente (se også note 6).

44 Andre fordringer består hovedsakelig av Lånkassens tilgodehavende fra konverteringsfondet på 52 246 314 kroner.

Tabell 34 Tabellen viser hvordan lånebeholdningen fordeler seg i 2022 med sammenlignbare totalsummer for 2022 og 2021.

Beholdning	Tildeling 2022	Flytende rente 2022	3 års fastrente 2022	5 års fastrente 2022	10 års fastrente 2022	Totalsum 2022	Totalsum 2021
Ikke-rentebærende lån ⁴⁵	68 721 532 231	1 275 518 063	0	0	0	69 997 050 294	67 849 404 462
Rentebærende lån	0	162 079 612 411	1 116 005 779	1 723 047 554	2 482 064 098	167 400 729 842	154 935 866 532
Omkostninger og ufordelt saldo	-17 912	1 749 766	0	0	0	1 731 854	1 342 841
<i>Sum utlån</i>	<i>68 721 514 319</i>	<i>163 356 880 241</i>	<i>1 116 005 779</i>	<i>1 723 047 554</i>	<i>2 482 064 098</i>	<i>237 399 511 991</i>	<i>222 786 613 835</i>
Renter totalt	150 232 705	2 102 773 805	8 006 316	12 309 880	25 134 956	2 298 457 661	1 871 534 679
Gebyrer totalt	7 874 994	79 358 636	82 238	125 931	198 585	87 640 383	79 587 753
Sum totalt	68 879 622 018	165 539 012 681	1 124 094 333	1 735 483 364	2 507 397 639	239 785 610 035	224 737 736 267

⁴⁵ Ikke rentebærende lån i flytende rente inneholder kunder i delvis utdanning.

Note 10 – Konverteringsfondet

Basisstøtte til studenter i høyere utdanning og elever i videregående opplæring uten ungdomsrett utbetales som lån. Basisstøtte består av et ordinært lån og et omgjøringslån som senere kan bli gjort om til stipend.

Studenter i høyere utdanning kan få inntil 25 prosent av basislånet gjort om til stipend på grunnlag av bestått eksamen, og inntil 15 prosent omgjort til stipend på grunnlag av fullført grad. Elever og studenter i såkalt «annen utdanning» beholder den gamle ordningen der inntil 40 prosent av basislånet kan bli gjort om til stipend ved fullført eksamen. I tillegg må man være borteboer og inntekt og formue må være lavere enn gjeldende grenser.

I 2020 ble det vedtatt tiltak i forbindelse med covid-19-pandemien. Studenter og elever over 18 år som hadde nedgang i inntekt som følge av utbruddet av covid-19, fikk våren 2020 tilbud om et tilleggs-lån med mulig omgjøring til stipend. For å få omgjøring til stipend må søker dokumentere nedgang i inntekt. Dette tiltaket ble videreført i 2021 som er omgjort og belastet på konverteringsfondet i 2022.

I 2022 har det kommet til en ny ordning med utdanningsstipend til fagarbeider. Dette er en egen ordning hvor penger er bevilget via konverteringsfondet.

For å sikre at midler øremerkes for omgjøring fra lån til stipend i hele den mulige omgjøringsperioden, er det etablert et konverteringsfond som skal ivareta Lånekassens finansieringsbehov i forbindelse med ordningen. Kunnskapsdepartementet utbetaler årlig en avsetning til konverteringsfondet. Avsetningens størrelse baseres på Lånekassens estimat for hvor stor andel av årets utbetalte lån som antas omgjort til stipend de neste årene. Stipendkostnaden som påløper ved omgjøring av lån betales fra konverteringsfondet hver måned.

Konverteringsfondet er etablert som et selvstendig fond med egne statutter og regnskap. Årsregnskapet til fondet publiseres på Lånekassens nettside.

Konverteringsfondets kostnader

Det er påløpt 7 870 620 752 kroner i Lånekassens regnskap som omgjøring fra lån til stipend i 2022 jf. note 7 og 9. Det er betalt 7 855 104 087 kroner fra konverteringsfondet til Lånekassen i 2022. Årsaken til dette avviket er at konverteringsfondet betaler etterskuddsvis per måned til Lånekassen. Det fører til at regnskapet i konverteringsfondet alltid vil være litt forskjellig fra Lånekassens regnskap. I beløpet som er påløpt i Lånekassens regnskap i 2022, utgjør omgjøringsstipend korona 175 581 999 kroner. Den nye stipendordningen for fagarbeider utgjorde kun 828 816 kroner av fondets utgifter.

Konsekvenser for Lånekassens utlån

Som følge av at deler av eller hele lånet omgjøres til stipend ved bestått utdanning, vil studenter og kunder i tilbakebetalingsfasen som ikke har bestått alle eksamener, ha mer gjeld til Lånekassen enn om alle eksamener var bestått. Konverteringsfondets beholdning på 10 198 869 004 kroner per 31.12.2022 er et uttrykk for hvor mye av Lånekassens utlån som forventes nedskrevet som følge av omgjøring fra lån til stipend.

Lånekassen-årsrapport-2022

Endelig revisjonsrapport

2023-03-15

Opprettet:	2023-03-15
Av:	Maria Rollag Aas (Maria.Rollag.Aas@lanekassen.no)
Status:	Signert
Transaksjons-ID:	CBJCHBCAABAA03UsX6B_WCkgjsUaGzZxbWGuks4jWQoO

Logg

- Dokument opprettet av Maria Rollag Aas (Maria.Rollag.Aas@lanekassen.no)
2023-03-15 - 09:27:07 GMT - IP-adresse: 84.215.6.1
- Dokument sendt via e-post til kjetil.moen@lanekassen.no for signering
2023-03-15 - 09:29:43 GMT
- E-postmelding vist av kjetil.moen@lanekassen.no
2023-03-15 - 09:32:23 GMT - IP-adresse: 104.47.51.190
- Underskriver kjetil.moen@lanekassen.no oppga navn ved signering som Kjetil Moen
2023-03-15 - 09:33:59 GMT - IP-adresse: 213.52.14.251
- Dokument e-signert av Kjetil Moen (kjetil.moen@lanekassen.no)
Signaturdato: 2023-03-15 - 09:34:01 GMT - Tidskilde: server- IP-adresse: 213.52.14.251
- Avtale fullført.
2023-03-15 - 09:34:01 GMT

Navn og e-postadresser legges inn i Acrobat Sign-tjenesten av Acrobat Sign-brukere og er ubekreftet med mindre annet er oppgitt.